



### Фронт б'є й по рейтингу

Чому помінялися наративи влади від «Війна за 2-3 тижні» до «Війна надовго»?

» стор. 4



### Королева висоти

Українські легкоатлети здобули дві медалі на світовому чемпіонаті в Угорщині

» стор. 15



### Крилата міграція

З України в теплі краї вже відлітають лелеки

» стор. 2

# Україна молода

Середа, 30 серпня 2023 року

№35 (5947)

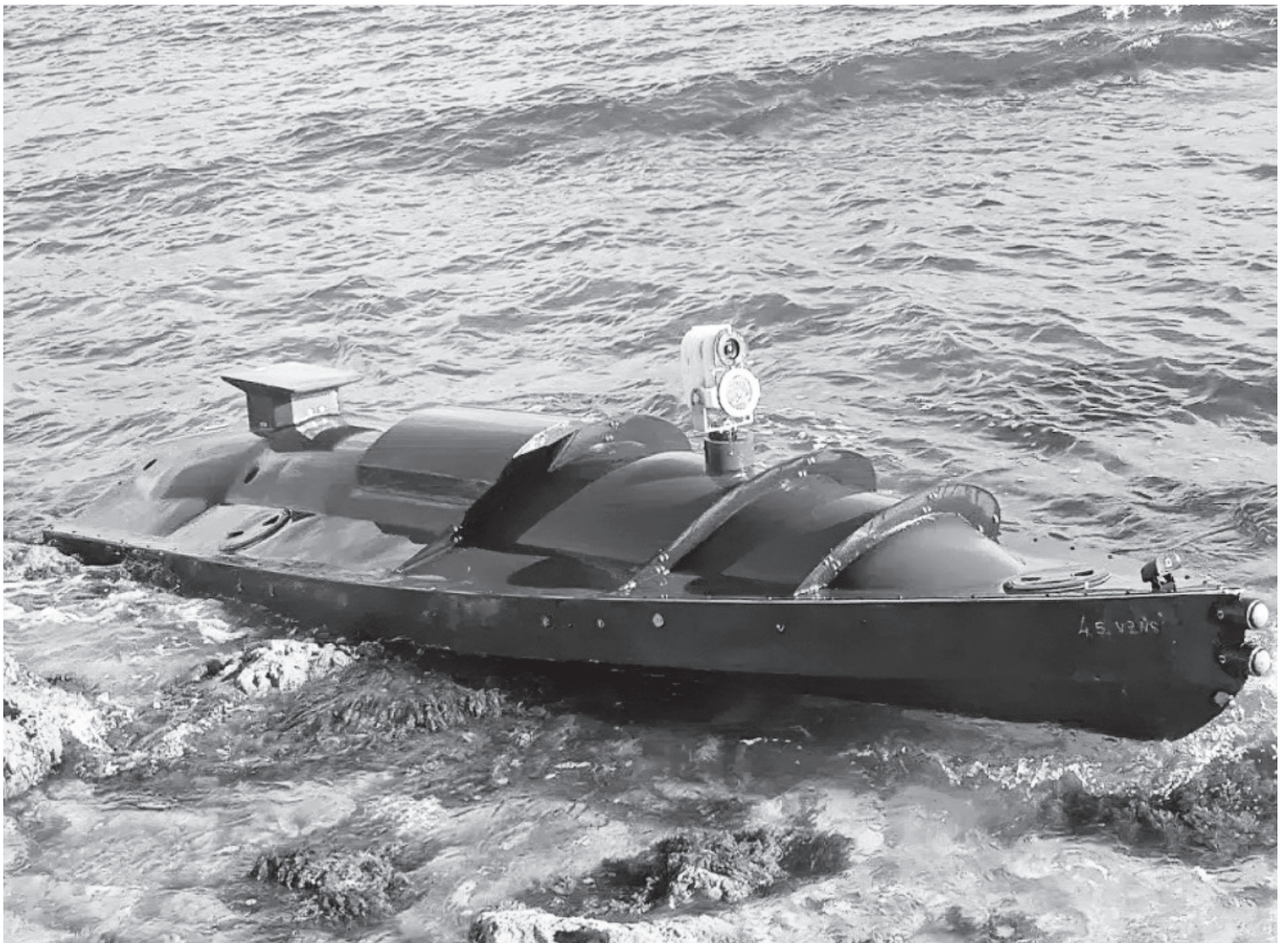


Учорашні курси НБУ:  
1 \$ = 36,568 грн  
1 € = 39,516 грн

# Самі, самі, самі...

Україна, яка нарощує виробництво власної зброї, має всі шанси стати потужним гравцем на світовому мілітарному ринку

» стор. 8



Морські дрони вже показали дивовижний результат на фронті. Фото з сайту gwamedia.com.





Ганна Мальяр  
заступниця міністра оборони

«Звільнено Роботине, і далі наші війська рухаються вже на південний схід від Роботино і на південь від Нової Токмачки. Це напрямки, по яких просуваються наші Збройні сили, незважаючи на шалений опір ворога. Там суцільне замінування, бетонні укриття. Ворог кидає на ці напрямки всі свої сили і зазнає там величезних втрат».

ПИЛЬНУЙ!

## Шукаємо, викриваємо, навчаємо

«Україна молода» веде курс із медіаграмотності для старшокласників та учнів профтехучилищ

Валерія МУСХАРІНА,  
студентка Київського університету імені Бориса Грінченка

Наше життя міцно пов'язане з медіапростором, де ЗМІ все більше впливають на суспільство, а широкий спектр повсякденності формує головне завдання — осмислювати наслідки подій і своєчасно реагувати.

На тлі цих неминучих процесів газета «Україна молода» реалізує спецпроект — онлайн-курс з медіаграмотності «Читай. Аналізуй. Розумій», розрахований на учнів старшої школи та студентів профтехучилищ.

Покликаний розтлумачити значення інформаційної гігієни й передати життєво необхідні навички з протидії та виявлення російської дезінформації, він залучив справжніх фахівців галузі протидії ворожій пропаганді. Зокрема, Наталю Стеблину — докторку політичних наук, кандидатку наук із соціальних комунікацій, медіаналітичню, фахівчиню з журналістики й спікерку першого модуля відеокурсу.

«Уявімо, ви купуєте якусь річ: припустімо, кросівки. Ви запитаете у продавця: хто виробник? Із якого матеріалу зроблені? Як довго прослужать? А що ж інформація?..» — каже вона на початку першої лекції, де доступно пояснює розлогу тему розпізнавання фейків та викривлених фактів.

Мета курсу — допомогти слухачам краще орієнтуватися в медіасередовищі: опанувати навички аналізу інформації, роботи з першоджерелами, а також зрозуміти методику швидкого розпізнавання брехні, викривлень та психологічних маніпуляцій.

Медіаграмотність — це необхідні знання, що формують компетентність для активної й усвідомленої участі суспільства в медійному житті. «Україна молода» активно долучається до поширення таких важливих цінностей та, використовуючи онлайн-платформи й новітні технології, радо залучає молодь. ■

Продовження теми 6,7 стор.

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Лінія оборони рашистів у районі сіл Вербівка та Роботине була однією з найбільш укріплених на мелітопольському напрямку, але ЗСУ вдалося подолати шалений опір ворога. За словами військового експерта Олега Жданова, це дасть змогу вийти на Токмак — опорний пункт кацапів у Запорізькому регіоні. Аби врятувати ситуацію, москалі перекидають сюди підрозділи з Луганщини, ослаблюючи східний фронт.

Наступ триває в надзвичайно складних умовах. «Звільнено Роботине, і далі наші війська рухаються вже на південний схід від Роботино і на південь від Нової Токмачки, — повідомила заступниця міністра оборони Ганна Мальяр. — Це напрямки Новоданилівки, Новопрокопівки та Нова Токмачка, Очеретувате. Це напрямки, по яких просуваються наші Збройні сили, незважаючи на шалений опір ворога. Там суцільне замінування, бетонні укриття. Ворог кидає на ці напрямки всі свої сили і зазнає там величезних втрат».

А в окупованому Енергодарі відзначилися українські партизани, відправивши до пекла підрозділ «Ахмат-1». Вибух пролунав у колишньому відділенні банку, де кадіровці облаштували штаб ОМОНу.

Підпільники провели успішну операцію, координуючи свої дії з військовою розвідкою. Вибухи пролунали на початку тижня також у Курську, де дрони-камікадзе вивели зі

НА ФРОНТІ

## Гарячий наступ

На Запорізькому напрямку українські захисники прорвали першу лінію оборони і продовжують іти вперед

строю Су-30, Міг-29 та ППО. В операції було задіяно 16 безпілотників, більшість з яких досягли своєї цілі.

На Херсонщині в окупантів теж проблеми. Лише за одну добу артилерійські підрозділи ЗСУ виконали тут 1 тис. 218 завдань. У підсумку, за даними командувача оперативного-стратегічного угруповання військ «Таврія» Олександра Тарнавського, ворожа армія втратила 25 одиниць бойової техніки та 50 окупантів. Ще 293 члени бригади отримали поранення.

Той факт, що південний фронт став для орків справжньому гарячим, підтверджує й інформація з тимчасово окупованого Севастополя. В цьому місті спостерігається такий наплив 300-х, що в госпіталях їх розміщують не лише в коридорах, а й у їдальнях.

Водночас не вщухають бої за Бахмут, які остаточно розитали цвинтарну стабільність російського політикуму. «Б'ючись за це місто, українці розбили «Вагнера», сприяли жорсткому розриву між пригожимим і путіним, поз-

бавили росію значних резервних сил і додаткових ресурсів для того, щоб окопатися, — прокоментував ситуацію професор Сент-Ендрюського університету Філіпс О'Браєн. — То був важкий вибір, але він того вартий. Боротьба за Бахмут привела до того, що путін зміцнив позиції шойгу та герасимова і позбувся суровікіна, який здається більш компетентним».

Захист цього міста, на думку міністра оборони Олексія Резнікова, може вплинути й на ситуацію, що склалася у Харківському регіоні. «Що стосується напрямку Куп'янськ, — сказав він на пресконференції, — це логічний хід ворога: відвернути нашу увагу, атакуючи там, щоб ми забрали підрозділи з півдня та сходу. Але генерал Сирський, який командує угрупованням військ Хортиця, одночасно тримає оборону на тому напрямку і контратакує на Бахмутському напрямку. Росіяни начебто трохи там і просуваються, але якщо ми просунемося на Бахмутському напрямку, то тоді вже вони потраплять у котел». ■

У ВИРІЙ

## Крилата міграція

З України у теплі краї вже відлітають лелеки

Людмила НІКІТЕНКО

Осінь на порозі, тож з України у теплі краї відлітають лелеки.

Як повідомляє на своїй сторінці в ФБ Віталій Грищенко, заступник директора з наукової роботи Канівського природного заповідника Київського національного університету імені Тараса Шевченка, з першої декади серпня йшла інтенсивна міграція цього птаха, в багатьох місцях спостерігали зграї до кількох сотень, а іноді й більше.

«Відліт продовжується, хоч і йде вже на спад. Перелітні зграї можуть траплятися до вересня, поодинокі птахи — ще довше. Водночас подекуди чорногузи вже перестали зустрічатися», — розповідає пан Віталій.

За його словами, точно визначити початок міграції лелек не завжди легко. Після вильоту пташенят виводки збираються у зграї, можуть утворюватися чималі передвідлітні скупчення. Вони деякий час тримаються в багатих їжею місцях. Та й літні кочові зграї ще нікуди не поділися.

«Тож коли наприкінці липня ви бачили компанію лелек десь на полі чи пасовищі, це ще не означає, що вже почався відліт. Можуть бути як місцеві кочівники, так і перелітні птахи, що зупини-

лися на перепочинок, надовго на одному місці не затримуючись», — пояснює пан Віталій. І додає, що характерною особливістю лелек-мігрантів є те, що вони летять на великій висоті і в напрямку міграції, зазвичай від південного заходу до південного сходу. Зграї можуть набирати висоту, кружляючи у висхідних потоках повітря, з приводу цього в людей виникає безліч фантазій — тренуються, процаються, дорогу шукають.

«Не так давно лелеки з сусідньої Польщі летіли у вирій через західні області України. Наразі перший з них із супутниковими передавачами вже в Чаді, в Африці. За 25 днів птах пролетів 5,2 тис. км. Південніше Сахари лелеки роблять тривалу зупинку, а після початку там сухого сезону вирушають далі на південь», — наводить приклад пан Віталій.

«Виникає закономірне запитання: а куди лелеки так поспішають? Адже навесні прилітають вони ще в березні, коли може лежати сніг, а водойми та болота нерідко скуті кригою. І при цьому птахи знаходять удосталь їжі. Тож восени цілком могли б прогледуватися принаймні до жовтня», — веде далі Віталій Грищенко. І уточнює, більшість лелек відлітають у теплі краї ще в серпні. До вересня залишається тільки не-



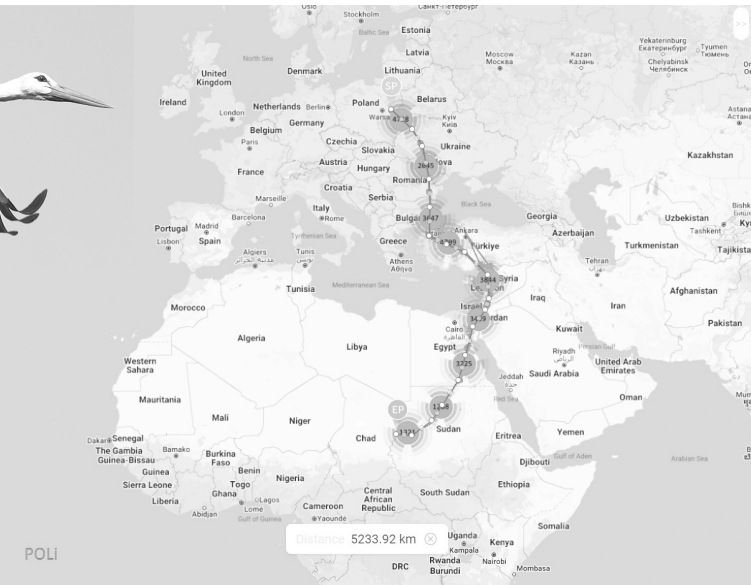
Білий лелека в польоті біля села Оболоння на Чернігівщині.

лика кількість, а довше — взагалі одиниці. Хоча деякі навіть зимують. Але це винятки, а правило — ранній відліт.

«Тож можна почути багато «передбачень», мовляв, буде рання осінь і холодна зима, «птахи віщують». Ні, кожного року лелеки так відлітають. Ба більше, є тенденція до зміщення строків початку відльоту білого лелеки на більш ранні дати. А от зима «рухається» у протилежний бік — настає пізніше, снігу й морозів усе менше», — пояснює Віталій Грищенко.

Він каже, що навесні лелеки поспішають у місця гніздування, тому що треба зайняти кращі гніздові ділянки. Є чітка закономірність: лелеки, які прилетіли раніше, зазвичай вирощують більше пташенят. Це статистика, йдеться про порівняння середньої кількості пташенят, необов'язково кожна «рання» пара суперплідноччя. Про причини вищої успішності розмноження у чорногузів, що прилетіли раніше, науковці ще сперечаються, але вона є.

«А от восени бузьякам треба поспішати вже в інший бік, щоб дістатися до місць зимівлі в оптимальні строки. Однією з ключових територій для наших лелек, тобто птахів зі східної попу-



Шлях польського лелеки через Закарпаття в Африку. Фото з ФБ-сторінки Віталія Грищенка.

ляції, яка мігрує через Босфор, є Судан і ширше — вся смуга Сахелю (смуга саван південніше Сахари). Тут вони надовго зупиняються для відпочинку й годівлі після тривалого й важкого перельоту», — зазначає пан Віталій. І додає, що клімат там теж сезонний, посушливий сезон чергується з дощовим. Оптимальним періодом для білого лелеки можна вважати закінчення сезону дощів, коли сильні тривалі зливи вже припиняються, але рослинність ще отримує достатню вологу й чисельність комах та інших дрібних тварин висока.

«На півночі Судану дощовий сезон закінчується в серпні, на півдні триває до вересня. Ось вам і причина поспішати. Запізнившись — попадеш на сухий сезон, коли з їжею вже можуть бути пробле-

ми. Ну а зміщення строків відльоту пов'язане в основному зі змінами клімату», — наголошує науковець.

Знову ж таки, зазначає він, можна дивуватися: то чого їм спішити, у нас же осінь стає все теплішою? Та лелекам важливо вчасно прибути до того ж таки Судану. А у тропіках клімат теж змінюється. Він стає не тільки більш спекотним, а й більш посушливим. І строки настання сухого сезону теж можуть змінюватися.

«Тобто не варто довго «збирати валізи» перед відльотом. Зміна строків міграції птахів — це не забаганка, а реакція на зміну екологічних умов. І необов'язково в місцях гніздування», — підсумовує заступник директора з наукової роботи Канівського природного заповідника. ■



Тетяна ПАРХОМЧУК

Наша політична ситуація продовжує не додавати оптимізму. Особливо коли вкотре на поверхню виходять складові фундаменту лютневого широкомасштабного вторгнення, від самого початку котрого ми чули брехню за брехнею: від «2-3 тижні великої війни» до «ця війна надовго».

Отже, ми вже писали про те, що останні артикуляції українських можновладців про затяжну війну йдуть в унісон із бажанням путіна. А його прагнення затягнути війну полягають у тому, щоб повністю виснажити й знекровити Україну. Через таку війну вбачається небезпека втрати нашої державності.

Водночас у путіна як у справжнього чекіста не може не бути й своїх розрахунків щодо внутрішньополітичного стану України. Очевидно, він прагне, щоб затяжна війна повністю вбила рейтинг Зеленського і його команди. Тобто, чим довше тягнутиметься ця війна, тим більше котитиметься донизу рейтинг чинного президента України. Цього путін домагається, бо Зеленський не виправдав його очікувань. А такого він не дарує. І мститись не лише ударами ракет і дронів по всій Україні, а й вигадуванням психологічних багатоходовок обнулення ваги певного персонажа.

Схоже, й Зеленському вигідна тривала війна, бо так він буде президентом довше, ніж міг би в мирний час. І скільки це ще триватиме: 3, 5, 10 років? Це викликає асоціації з моновладдою московії. Така собі путінська модель України?

### Цілісність путінізму?

Так Зеленський і його оточення прощтовхують концепцію територіальної цілісності «зі збереженням путінізму», як влучно висловився політолог Володимир Цибулько. Наші партнери, які вкладаються в перемогу України, насправді вкладаються в демонтаж цього клятого путінізму. Як філософії жорстокої тиранії, котра прагне поглинути все, що може загрожувати її благополуччю.

І, як буває, маніпуляція апіорі не може мати ясних, чітких, правдивих обґрунтувань і пояснень. А тому дуже дивною, що не піддається діагностиці, логікою виглядає фраза нашого гаранта з останнього великого інтерв'ю Наталії Мосейчук. «Ми готові воювати вдовгу, не втрачаючи людей», — сказав Володимир Зеленський.

Це як? Це — війна жахлива, найсерйозніша після Другої світової. І це не просто слова для красивого образу перед західною аудиторією. Це — наша трагічна реальність.

Чи, може, Міністерство оборони, нехай і за корупційними схемами (на цей раз ми б не були такими принциповими), вже придбало бронезилети без смертя для кожного солдата?

### Камінь запитань на ший рейтинг

Варто зазначити, що рейтинг чинної влади покотився донизу значною мірою через те, що в країні явна корупція у вищих ешелонах влади, розкрадання в армії, котра стікає кров'ю, а жоден з причетних не покараний, натомість можновладці продовжують на біле казати чорне і навпаки. І прикриваються єдністю перед лицем великої війни, що сьогодні виглядає як велика політично-корупційна афера.

Скажімо, крадуть у відомстві Резнікова, а чинна влада відкрила кримінальні провадження проти тих, хто не пустив орків у країну. Вони плани якісь поламали чи що?

Проти Кривоноса — за оборону Жульян. Проти Червінського, що підірвав міст, по якому московити мали на Київ зайти. Проти бойової патріотки Марусі Звіробій...

Уже 8 місяців у в'язниці в одиночній камері сидить контррозвідник, ексначальник управління СБУ Харківщини Роман Дудін. За що? За те, що не здав Харків? Єдиний, хто 23 лютого 2022 року заблокував аеропорт, а вранці 24-го роздав зброю територіальній обороні, що не дозволило московитам окупувати Харків і перетворити його на величезну Бучу. Так, Дудін діяв усупереч побажанням путіна і привів до звільнення Харківщини від окупантів.

Нагадаємо, що Зеленський напередодні повномасштабного вторгнення анонсував чи, так би мовити, давав прогноз із ОПи Єрмака, що Харків впаде і Україна може його втратити. Так само й про Одесу говорились. Саме тому, коли окупанти відчували спротив, розгамселили одну з інтелектуальних столиць України — Харків — та добули і непокірну Одесу.

Суспільство під тягарем своїх страждань чекати відповіді від першої особи держави як на ці, так і на інші подібні запитання, і аж ніяк не на ту теплу ванну, котру йому створюють придворні ЗМІ та журналісти. Скажімо, на те,

як потрапили на посади Єрмак, Татаров, Кубраков, Демченко, Тимошенко, Левченко, Гогілашвілі, Шурма, Таран, Деркач, Кулініч, Баканов...

Чому знищено контрснайперські комплекси, аеророзвідку? Чому розформовано танкову бригаду в Овручі й відведено війська напередодні вторгнення кацапів? Чому було розміновано всі мости, дороги, лінію розмежування та Чонгар? Для кого будувалися бетонні дороги? Чому відвели війська з Гостомеля та батальйон «Шилок» із Києва? Чому здали Запорізьку АЕС, дамби, заводи та музейне золото?

Чому знищено українську розвідку, а групу Шведа, подекують, розстрілювали по Києву? Виборці, ви розумієте, що ви нарobili в 2019 році?

### Запізніла переорієнтація

Західні медіа дещо стурбовані постійними військово-політичними гойдалками України.

Британське видання The Economist написало, що наразі у війну мав би вступати, за оцінкою західних аналітиків, дуже сильний і потужний український 10-й армійський корпус. Він пройшов навчання, тренінги на Заході, оснащений зброєю НАТО. З цим були пов'язані великі очікування західних партнерів. Вони думали про те, що має бути прорив на півдні, вихід на Мелітополь та далі до моря.

Це — основні пункти стартового очікування, котрі так артикулювали західні експерти. Вони вказували, що якби це сталося, то «перевернуло» б війну. І,

Останні артикуляції українських можновладців про затяжну війну йдуть в унісон із бажанням путіна. А його прагнення затягнути війну полягають у повному виснаженні й знекровленні України. Через таку війну вбачається небезпека втрати нашої державності. Водночас у путіна як у справжнього чекіста не може не бути й своїх розрахунків щодо внутрішньополітичного стану України. Очевидно, його мета — щоб затяжна війна повністю вбила рейтинг Зеленського і його команди.

судячи з карти бойових дій, перерізало б російські сили навпіл без можливості підкріплення. Плюс Крим повністю був би ізольований від московитів.

The Economist пише, що цього не сталося, але в детальний аналіз причин не вдається. Можливо, ми це від іноземних ЗМІ дізнаємось пізніше.

Водночас, як стверджують західні аналітики, слабке місце в російській обороні ще не знайдено. Всі ці їхні міні поля, рови — все працює на сповільнення українського наступу.

За останні 10 тижнів, котрі аналізує видання, Україна звільнила 200 квадратних кілометрів своєї території. Це для нас нормально, але поки що під російською окупацією 40 тисяч квадратних кілометрів української землі. Тобто звільнено 0,5% загарбаних територій, і це не відповідає очікуванням союзників України. Вони вже проєктують наступну фазу, до якої ми восени і підходимо.

Отже, що ще не кажуть нам наші можновладці, однак розповідають західні медіа? А вони зазначають, що станом на зараз лінія фронту фактично радикально не змінювалась із листопа-

## ТЕХНОЛОГІЯ БРЕХНІ

# Фронт б'є й по рейтингу

Чому помінялись наративи влади від «війна за 2-3 тижні» до «війна надовго»?



Попри все — контрнаступ ЗСУ йде!

да 2022 року. Тобто протягом дев'яти місяців лінія фронту перебуває в майже зафіксованому стані. Також західні медіа пишуть, що наступ перетворюється на затяжну війну, на схему відбивання села за селом, бо дуже багато часу витрачається на розмінування.

Світові медіа показують, що на Заході вже не дискутують про швидкі прориви. Визнано як факт, що буде місиво — кілометр за кілометром. Це дійсність, яку колективний Захід приймає, а ми мусимо усвідомити, що з цього випливатимуть політичні рішення урядів союзників щодо патової російсько-української війни та підтримки України.

них медіа, важлива не з позиції значних прозрень, а з абсолютно адекватного, прагматичного, холоднокровного бачення всього того, чим є війна.

Щоправда, нещодавно була спроба розвернутись до реальності. Про це ще не дуже переконливо, але звучало в одному з останніх відеозвернень президента Володимира Зеленського. Але так запізно й так непослідовно пішли ці сигнали переорієнтації очікувань, що в нас нічого, окрім відчуття втілення якогось нового сценарію, це не викликало.

Отже, протягом останніх півтора року нас заколисували ідеєю швидкої війни. Тема 2-3 тижнів — це не мем, це реальна технологія офісу президента із заспокоєння та заколисування. Цілий рік, починаючи з 24 лютого, ми від головного розвідника країни Буданова чули, що в окупантах уже залишилось мало ракет. А на початку 2023 року ми чули від нього, що влітку ми вже будемо в Криму. Вже осінь на порозі, а ми не на порозі півострова. Це також технологія надання ілюзій та фальшивих очікувань?

Цілий рік ми слухали спічрайтерів від влади, котрі не були військовими зі своєю штивною правдою, а сценаристами з індустрії розваг, шоу-бізнесу. Вони замість говорити з народом як з дорослим, відповідальним, свідомим, зрілим суспільством поводитися з нами як із вередливим дитям. А йому, щоб не плакало, треба дати цукрушку.

Тому, коли ліпився художній образ переможців, усі тези про помилки й невдачі приписувалися агентам кремля.

Зліпивши образ голлівудського Бетмена, наші можновладці завели суспільство в королівство кривих дзеркал, звідки дуже важко повертатись до реальності.

Так, країну врятує правда. Ми повинні реально дивитися на світ і на свою перемогу, яка може бути дуже неоднозначною. І в яку можуть вкладатися різні сенси. І як варіант: якщо зняти бронь з усіх депутатів, можновладців, тоді в умовах, коли вже не буде можливості воювати чужими життями і проявляти там велику доблесть, бо торкаться це безпосередньо правителя і того, хто несе відповідальність, рішення по війні дивовижно швидко стануть Соломоновими — дуже мудрими й дуже виваженими. ■

### Біполярна роздвоєність наративів

У нас в Україні це так відверто не обговорюється. Бо тут існує паралельна реальність, абсолютно інший погляд на те, про що відверто пише світ.

Хоча вже неможливо приховувати цю роздвоєність наративів про війну. Нам зрозуміло, що війна на виснаження означає абсолютно інші очікування. Тому, коли тема перемоги вже не звучить, а переважно — рішення щодо наступу, він у західних медіа подається як такий, що не відбувся або відбувається з великими складнощами, і це виглядає як константа.

Аби в Україні з самого початку не було хибних очікувань, а озвучувався об'єктивний розрахунок власних сил і ресурсів, чимало чого було б по-іншому. А на сьогодні ми ще навіть не проаналізували можливості наших власних ресурсів.

Однак сила державного проводу є в тому, щоб іти за дійсністю, а не за віртуальною. Остання може підтримуватися безкінечно, але реальності до цих картинок байдуше. Вона існує за своїм сценарієм.

Та правда, що з'являється у захід-



ЇХНІ ПРАВИЛА

# Пригожин.net

Ліквідація ватажка «Вагнера» остаточно топить росію в тоталітарній пітьмі

Тетяна ПАРХОМЧУК

Ми не те що не здивовані загибеллю одіозного олігарха, власника ПВК «Вагнер» еugenія пригожина, ми передбачали подібний сценарій. Бо хіба ж не така доля спіткала чимало з тих, хто «зарвався» і публічно опускав путіна та його систему?

Те, що це трапилося, може означати, що в кремлівського диктатора з'явився новий кандидат на роль головного ватажка «Вагнера» та здобувача по світу благ для свого господаря.

Отже, 23 серпня у Тверській області росії сталася авіатроща приватного літака, в якій загинуло десять осіб. Командування російської авіації одразу ж заявило, що серед пасажирів значаться еugenій пригожин та його права рука, фактичний воєнний керівник цієї банди дмитрій уткін. Достеменно про причини цієї катастрофи ми навряд чи дізнаємось. Спільноти, пов'язані з «Вагнером», одразу по гарячих слідах заявляли, що літак збито російським ЗРК С-300. Водночас з'явилась версія, що, можливо, бомба була закладена в самий літак російськими спецслужбами.

## Бомба сповільненої дії

Конкретні причини походу у виконанні пригожина проявляються в ретроспективному погляді на стосунки «вагнерівців» із міноборони росії. Нагадаємо, свого часу путін як справжній диктатор вирішив створити для себе приватне воєнне угруповання для виконання найогидніших доручень і заробітку на цьому.

Як-от в Африці, де «вагнерівці» роками організовували державні перевороти, приводячи до влади в різних країнах проросійські уряди та збагачуючи путіна і його оточення.

Згодом кремлівський диктатор вирішив використовувати «вагнерівців» у війнах, що їх кривава федерація веде проти сусідніх країн та на Близькому Сході. Пригожинські бійці можуть брати на себе відповідальність за ті злочини, з якими навіть російська армія та спецслужби не хочуть ототожнення.

Так було в Сирії, так сталося й в Україні.

Однак монстр диктатора вийшов з-під контролю.

Коли пригожин та його соратники відслідкували рівень корупційних потоків, якими жонглюють міністр оборони сергій шойгу, командувач об'єднаного угруповання сил росії в Україні валерій герасимов та інші керівники міністерства убивств і спецслужб рф, звісно, ватажку «Вагнера» захотілося встановити контроль над цими гігантськими сумами грошей.

У результаті путінський генералітет не на жарт оскаженів через те, що після того, як «Вагнер» залучили до воєн у Сирії та Україні, величезні грошові потоки почали проходити повз каси шойгу та герасимова.

І злочинці почали гризтися між собою за гроші.

Це підштовхнуло міноборони рф установити повний контроль над усіма військовими підрозділами, котрі не підпорядковуються генералам сергій шойгу та валерію герасимову.

Еugenій пригожин тоді вирішив, що треба відстояти свою автономію, інакше він буде знищений. Якщо не фізично, то принаймні економічно.

Пригожин чомусь сподівався, що його підтримає путін, якому він приніс стільки золота та грошей, для якого виконав стільки брудних доручень.

«Пацанська» логіка злочинця підвела.

Путін вимагав, щоб усі воєнні компанії підписали контракти з «мінвбивств», як цього домагався сергій шойгу. Але це не було прийнятним для пригожина. І навіть після цієї вимоги він не зрозумів, що починає пряму конфронтацію з кривавим диктатором.

Але відчув, що його разом з найближчими соратниками — злочинцями високого рівня, які грабували, вбива-

ли, гвалтували, можуть запроторити до в'язниці й ліквідувати там за лічені години.

Пригожину нічого не залишалось, як заради порятунку свого життя піти ва-банк і організувати закат на території російської федерації.

Після так званого маршу справедливості було багато припущень щодо того, як путін відреагує на дії пригожина, що в перші години здавалися значним ударом по авторитету тирана та проявом його нездатності контролювати політичну ситуацію в росії.

Відмовившись підписати контракти з міністерством оборони рф, пригожин фактично знову пішов проти шойгу, герасимова та самого путіна. Він поставив під сумнів авторитет лю-

Ліквідація пригожина може означати початок великих чисток на росії. А хто наступний після пригожина? Кадиров? Чи Лукашенко, котрий старанно приховує за маскою впевненості відчай від жаху усвідомлення своєї ролі в цій війні та можливої трагічної долі, котра завжди полює на подібних йому персонажів?

дини, яка, з точки зору логіки російської мафіозної держави, є справжнім босом цієї мафії, справжнім її «хрещеним батьком». Не дивно, що момент загибелі пригожина був обставлений у цій мафіозній державі з розмахом та всіма супутніми атрибутами боса злочинної державної корпорації.

У цей момент путін брав участь в урочистостях з нагоди ювілею Курської битви. Він з'явився на сцені в одному з селищ Курської області у святковому чорному костюмі якраз у ті хвилини, коли літак пригожина палав у небі в Тверській області. Буквально за декілька десятків кілометрів від резиденції самого путіна.

Також з'явилась інформація, що напередодні пригожин відвідав Африку, де, ймовірно, ладнав якісь важливі для себе і для путіна справи. Як відомо, кривавий московський диктатор є бенефіціаром африканських проєктів «Вагнера». Його останній політ міг бути саме на зустріч із босом.

Пригожин вочевидь не усвідомлював, що російське політичне керівництво на чолі з путіним давно вже вивело йому смертний вирок. Бо обставлено все так, що нібито нічого не змінилось і путін продовжує доручати такі важливі справи щодо Африки...

Можна також сказати, що ліквідація воєнного злочинця пригожина разом з іншими бандитами демонструє остаточно переконоструювання російської федерації на суцільний тоталітарно-мафіозний механізм.

## Імітація маршу справедливості

Водночас не полишає питання: наскільки марш справедливості був ре-



Тоталітарна чистка путіна: мінус пригожин.  
Фото з сайту [bbc.com](http://bbc.com).

альною історією, а наскільки — імітацією з метою перенести табори «вагнерівців» ближче до кордонів із Польщею та Литвою на території республіки Білорусь і таким чином створити відчуття загрози гібридної війни російської федерації проти країн НАТО. І наскільки це дійсно була самостійна ініціатива пригожина та його підлеглих, які таким чином хотіли продемонструвати путіну та іншим керівникам рф, що здатні до самостійних дій, коли йдеться про їхні фінансові інтереси та їхню автономію від міноборони росії. Бо дуже дивно виглядало під час цього походу на москву, що в жодному з міст на шляху слідування колони «вагнерівців» силовики не чинили опору, не намагались перешкодити «вагнерівцям».

Однак у будь-якому разі загибель пригожина і уткіна, а також усунення з посади очільника аерокосмічних сил генерала суровікіна, який мав хороші стосунки з «вагнерівцями» і був посередником між цією організацією бойовиків та міністерством оброни рф,

демонстративне покарання тих, хто намагався кинути виклик мафіозній системі, будучи її очевидною частиною, може паралізувати волю до опору в тих, хто ще сподівається на свою здатність захистити власні позиції.

Але таких людей, очевидно, буде все менше і менше з кожним днем путінського правління.

Ліквідація пригожина вкотре показала, що диктатура не збирається думати про жодного, хто навіть колись служив їй вірою і правдою й заробляв для неї чималі гроші. Тільки покора й готовність погоджуватися з будь-якою путінською авантюрою тепер гарантує представникам російської політичної й олігархічної еліти не просто те, що їхні гроші й посади вціліють, а й те, що вони збережуть власні життя.

І такий тоталітарний та впевнений у правоті своєї жорстокості й можливостях путін, звичайно, є ще більш небезпечним, з точки зору ставлення до зовнішнього світу, ніж той, який існував до заволодіння пригожина. Цей путін може піти на будь-які відчайдушні вчинки заради збереження своєї влади і демонстрацію своєї жорстокості тим, кого він може тепер боїтися набагато більше, ніж до заволодіння пригожина і показової страти очільника цього заволодіння.

Однак, хоча протест «вагнерівців» здувся, він на самому початку показав усьому світу боягузтво самого кремлівського диктатора (й це робить його ще жорстокішим) та слабкість і неорганізованість усієї російської терористичної машини, котра намагається по-неволити все й усіх довкола.

Також пригожин розгадав рф на 100%, й увесь світ виявив слабкі місця росії.

А остання побачила тінь громадянської війни.

Тож, незважаючи на те, що «вагнерівцям» не вдалося встановити контроль над росією, а можливо, й не планувалося це робити, однак цей заколот показав: для того щоб переворот вдався і диктатор путін разом зі своїм оточенням був знищений, достатньо кількох тисяч озброєних людей, в разі, якщо інші озброєні не стануть їм опиратись.

Але, на жаль, на росії це здійснити неможливо, бо вона не є країною справжніх еліт, котрі зазвичай до кінця захищають цінності цивілізованого світу заради розвитку своєї держави.

Водночас ліквідація пригожина може означати початок великих чисток на росії. А хто наступний після пригожина? Кадиров? Чи Лукашенко, котрий старанно приховує за маскою впевненості відчай від жаху усвідомлення своєї ролі в цій війні та можливої трагічної долі, котра завжди полює на подібних йому персонажів?

І оскільки влада України наразі солідарна з позицією путіна (бо, схоже, ввійшовши до смаку, озвучує, як і він, наративи про затяжну війну), то, ймовірно, «вагнерівці» ще засвітяться в якійсь черговій кривавій брудній грі, такої ж брудної війни, брудної і зганьбленої московії. Тільки під проводом іншого — більш покірною й менш вибагливою — ватажка. ■

Олена ІЩЕНКО,  
докторка філософії,  
Тетяна КОВАЛЬОВА,  
кандидатка наук із соціальних  
комунікацій,  
Володимир САДІВНИЧИЙ,  
доктор наук із соціальних  
комунікацій

Ви давно, шановні, ходили на фільми жахів? Пропонуємо пробігтися цитатами зі свіженького, липнево-серпневого: «кривавий полігон «Україна»; «українці ховають себе живцем»; «самостійне ноу-хау, від якого кровояки мерзнуть від страху»; «американський журналіст жакнувся діям ЗСУ»; «натовський мотлох у непрохідних кущах»; «ЗСУ роблять ставку на татарських диверсантів»; «окроплять свіжою кров'ю уклоністів»; «ЗСУ драпають до Харкова»; «поховали останні надії Залужного»... Ви вгадали, це не фільми з віртуальності, це реальні заголовки російських пропагандистських медій щодо наступу Збройних сил України.

І як з усім цим інформаційним тиском жити? Та дуже й дуже просто — хотіти. Хотіти думати над спожитим контентом, хотіти критично аналізувати його, хотіти вчитися. У цьому — одне із завдань медіаграмотності.

Натомість форм дезінформування — безмежна кількість. І відстежити їх або хоча б розпізнати ой як нелегко. Тим паче, що прикривається дезінформація «добрими» намірами — нібито розкрити й донести правду.

Одним із таких «добрих намірів» є посилання на закордонні масмедіа, лише від назви яких на споживача інформації повинна нападати беззастережна довіра. Нещодавно розпропагандисти поклали око на Financial Times — британську щоденну газету, що виходить у друкованому та цифровому форматах. Тож, повідомляючи новину, що «бур'яни, які розрослися на орних землях, уповільнюють контрнаступ ЗСУ та розмінування російських міських полів», рупор кремля RTVI звертається саме до публікації у Financial Times. Факт береться беззаперечний: «За даними FT, Україна у першій фазі контрнаступу втратила майже п'яту частину озброєнь НАТО, наданих для операції, у тому числі танки, бронемашини піхоти та інженерне обладнання». І це істинна правда, в яку готовий повірити фактично кожен пересічний громадянин із кожного куточка колишньої шостої частини суходолу.

Але ж це цитата, витримка, шматочок. Потрібно читати текст повністю. А для цього потрібно спершу найголовніше — уміти читати англомовні речення і розуміти їхній зміст. Плюс до цього — зробити одну з кількох дій: підписатися на газету і читати кілька безкоштовних статей щомісяця на FT.com або заплатити 1 \$ і прочитати потрібну вам статтю, або платити по 68 \$ щомісяця і мати повний доступ до контенту видання, або пошукати шляхи безкоштовного отримання матеріалу (тут, звиняйте, ми не підкажчики).

Тож скільки з нас, звичайнісіньких споживачів інформації в Україні, росії чи іншій державі колишньої імперії, готові зробити хоча б один із наведених вище кроків?! Залишаємо запитання без відповіді й даємо можливість кожному це зробити для себе.

■ ЧИТАЙ. АНАЛІЗУЙ. РОЗУМІЙ

# Інфобур'яни, які не здатні уповільнити ЗСУ

## Як розпізнавати нісенітницю і відверту брехню у розпропаганді щодо контрнаступу України

Ті ж зі споживачів, хто до повного тексту дістався, можуть побачити звичайнісінький трюк пропагандистів — перекручування змісту. Ось як насправді написано речення, витягнуте співробітниками RTVI для демонстрації величчя ерефії: «За словами українських і західних офіційних осіб, на початку цього літа Київ на південних полях втратив майже п'яту частину комплексу НАТО, наданого для операції». Окрім вказівки «майже п'ята частина», все інше категорично різниться.

До речі, намагаючись показати, як усе погано з контрнаступом України, RTVI посилається на публікацію в FT Крістофера Міллера Military briefing: Ukraine switches to artillery power for eastern push. Автор відомий тим, що працює в Україні далеко не один рік, видав книгу «Війна прийшла до нас: життя та смерть в Україні». У вказаній статті є й інші факти, які росіяни в розповідях про бур'ян на квітучих, до приходу «руського міра», наших нивах



Фото з сайту bbc.com.

statek. Найбільший німецький таблоїд Bild використано вже за описаний вище прийом — провал контрнаступу і втрата натовського озброєння. От тільки в цьому випадку роль головного розвінчувача спроможності України перемогти рашизм виконують «офіцери збройних сил Німеччини. Їхня секретна доповідь опинилась у розпорядженні газети Bild. Перекромування на власний копил текст німецької газети, розпропагандисти з Vesti.ru зробили власний висновок: «наступальна стратегія, розроблена Європою та Америкою, виглядає за замовчуванням провальною». За такої ситуації, тобто повного провалу наступу, рядовий особовий склад ЗСУ «зрозумів усе остаточно і тепер шукає будь-які способи уникнути відправки на фронт, аж до того, що ко-

область). Взявши публікацію видання The Washington Post — 'A jumble of tendons, bones and muscles': Mine injuries haunt doctors in Ukraine, у рупорі «Кур'єр-Среда» з Бердська придумали свій «працюючий» заголовок — «Місиво из костей». Хірург ВСУ прокоментував контрнаступлення ВСУ по мінам». І тут все той же прийом — перекрутити, висмикнути фразу, приписати мовцю те, що він не говорив. Тобто розрахунок, знову ж таки, на невміння та/або небажання читати того, що ж написано в американському виданні. А там, до речі, антиросійські факти: «Україна стала найбільш замінованою країною у світі: понад 67 тис. квадратних миль території країни, за оцінками, забруднено небезпечними мінами, бомбами, що не розірвалися, артилерійськими снарядами».

Перекрутити, висмикнути фразу, приписати мовцю те, що він не говорив. Тобто розрахунок розпропагандистів-маніпуляторів на невміння та/або небажання читати те, що написано у першоджерелі.

обійшли увагою. Зокрема Крістофер Міллер пише, що «Деякі російські офіцери нарікали на останні успіхи українців у цьому районі (біля Бахмута. — Авт.) та на неспроможність їхніх власних військ відповісти на артилерійський вогонь». Загалом журналіст говорить про те, як зміна тактики в наступі, зміна в «бойовій доктрині» дозволяють нашим військам «досягти важких, але відчутних результатів на полі бою більш прийнятною ціною». Для підтвердження таких висновків автор посилається на експертів, зокрема Франца-Стефана Гаді, старшого наукового співробітника Міжнародного інституту стратегічних досліджень. Відвідавши лінію фронту, він написав у Twitter, що московським військам важко відповісти на артилерійську потужність Києва: «Україна встановила вогневу перевагу в ствольній артилерії».

От якби ми вчилися так, як треба, нас би на макуху про втрату п'ятої частини танків навряд чи спіймали б...

Своєю чергою дезінформатори ще одного рупора, Vesti.ru, вирішили опертися на німецьку Bild та повернути фейк, який гуляє Україною десь років зо п'ять і нещодавно перезапущений телеграм-каналом Ruski

мусь спадає на думку ідея оголосити себе померлим».

І ось тут Vesti.ru доєднують до перезапущеного й активно тиражованого телеграм-каналом Ruski statek фейку про купівлю-продаж документів про фіктивну смерть. Як стверджують розпропагандисти, це «один із найпоширеніших та найдорожчих товарів в українському сегменті DarkNet». Як зазначає Ruski statek, «людина сама може обрати легенду своєї смерті. До неї додається офіційна довідка, розміщена в усіх базах даних, довідки та фальшиві дані з медичних оглядів. Для достовірності навіть організовують фальшивий похорон».

Устряг у тему торгівлі смертю польський ресурс Mriya, долучили російські Pravda.ru, NTV.ru, MK.ru та інші.

От якби ми вчилися так, як треба, нас би на пушку про організацію власних фальшивих похоронів навряд чи взяли б...

Загалом нісенітниць у розпропаганд-змі щодо контрнаступу України безмежна кількість: читати-не перечитати, дивуватися-не передивуватися.

Нашу ж увагу привернув медіаресурс «Кур'єр-Среда» (місто Бердськ, Новосибірська

сполучення, розміщення поряд. Натомість «місиво» — це суміш чогось, як правило напіврідка, асоціюється з багном.

От якби ми вчилися так, як треба, нам би ману у вічі про місиво навряд би пустили...

Окрім авторитетних міжнародних видань, для дезінформації та розповсюдження потрібних ерефії наративів використовуються зарубіжні «журналісти» та «експерти». Одним із таких є Гарланд Ніксон, ютуб-канал якого в останні кілька місяців широко поширюють російські маспропагандисти. Веб-сторінку будь-якого російського виробника інформації відкрийте — скрізь зустрінеге Гарланда Ніксона або ще в парі зі Скоттом Риттером: MK.ru, «РІА Новості», RuNews24, «Российская газета», Lenta.ru, Rutube, Ugra.ru, RT International, Газета.ru та багато інших, у тім числі й «Лента новостей Крыма». Подаються навіть російськомовні переклади виступів.

Тема широко поширюваного стосується, звичайно ж, контрнаступу ЗСУ, який Гарланд Ніксон порівнює з «атакою камікадзе»: «Вони взяли купу нещасних, посадили їх у різні танки, без прикриття з повітря, не забезпечивши нічим, а потім сказали одній з наймогутніших армій світу, коли буде наступ! Це не наступ, це атака камікадзе!». Натомість «правда» вказаного «американського журналіста» — з досить-таки відчутною гірчиною: Гарланд Ніксон — один зі співробітників радіостанції «Радио Спутник/Россия Сегодня», яка працює в США вже понад 5 років. І з перших днів її заснування він виявляв проросійську, а то й антиамериканську позицію, прикриваючись свободою висловлювань.

І все це має десятки тисяч переглядів. Усе це має сотні коментарів, і лише одиничні зпоміж них — проукраїнського спрямування. Антиукраїнські ж слова під цими заявами пишуть мешканці різних країн, і нашої також.

Особливо російські пропагандистські медіа тиражують такі висловлювання Гарланда Ніксона: «російські військово-повітряні сили та військово-морський флот є одними з найкращих у світі; «Навіщо взагалі Україні F-16? Їй уже ніщо не допоможе. Росіяни поставили Україні шах і мат»; «колишня радянська республіка вже близька до повного краху»; «США перетворили Україну «на жалюгідне гніздо покидьків» і озброюють». Звичайно ж, популярні й інші висловлювання, та ми припинимо цитування, а то ще наспиняться в надчужблений місяць або хтось із читачів повірить у пропагандистсько-дезінформаційні небиліці.

Загалом в умовах повномасштабної російсько-української війни інформація відіграє одну з ключових ролей, вона стала невід'ємною частиною життя українців. Споживачка аудиторія розпорозилася й активно сприймає повідомлення з різних джерел, які є не завжди достовірні, а тим часом інформація має пропагандистський характер або ж загалом є дезінформацією. За такої ситуації українці вимушено стали таким інформаційним суспільством, що не визнає бажань, а й змушене сприймати велику кількість повідомлень. І треба встигати аналізувати і відбирати достовірне. ■

(Продовження.

Початок у попередньому номері «УМ»)

Ірина ІВАНИШИН, кандидат хімічних наук,  
Богдан ОЛЕКСЮК, аналітик,  
Максим СТІХА, доктор фізико-  
математичних наук

■ ЧИТАЙ. АНАЛІЗУЙ. РОЗУМІЙ

## Зброя судного дня?

Збільшення кількості російських фейків про ядерні загрози від без'ядерної країни та їхня справжня мета — дестабілізувати і шкодити Україні

Які стадії пройшла брехлива інформаційна кампанія росії про нібито ядерні загрози з боку України? Хвиля за хвилею поширюються фейки в інформаційному просторі не лише росії, а й багатьох інших країн. Яка їхня мета? Врешті-решт, як їм протидіяти? Завершуємо публікацію, початок якої — у попередньому номері.

## Зростання загрози ядерного інциденту на ЗАЕС

У другій половині червня цього року головною темою ЗМІ стала загроза теракту на підконтрольній росіянам Запорізькій АЕС, про що неодноразово заявляли українські посадовці високого рівня. Російські ЗМІ натовміли поширювали дезінформацію про те, що це Україна готує такий теракт. На безпекову ситуацію навколо ЗАЕС негативно вплинув і підрив росіянами в ніч на 6 червня дамби Каховської ГЕС, що призвело до зникнення протягом лічених днів найбільшого водосховища Дніпровського каскаду. Однак, на щастя, рівень ставка охолоджувача ЗАЕС, відокремленого від колишнього водосховища масивною дамбою, упродовж двох місяців після підриву дамби ГЕС залишається стабільним.

Черговий російський фейк, озвучений 20 липня, полягав у тому, що начебто спеціально треновані українські командос готуються ще до кінця літа захопити ЗАЕС — як варіант, під командуванням чи за підтримки спецпризначенців Великої Британії. Серйозність, з якою різні російські джерела повторювали цю інформацію, змушує думати: а чи не було однією з причин підриву Каховської ГЕС намагання забезпечити російські позиції на ЗАЕС від можливого десантування з боку водосховища? (Наразі осушене дно колишнього рукотворного моря є і ще тривалий час залишатиметься абсолютно непрохідним для людей і техніки).

На початок липня рівень загрози для ЗАЕС справді був, скоріш за все, високий. Про це опосередковано свідчить і заява російського олігарха Дерипаски, який, схоже, мав певну інсайдерську інформацію щодо кремлівських планів і намагався цим планам зашкодити. Однак станом на початок серпня після інтенсивних дискусій щодо масштабів можливої катастрофи в разі, якщо відбудеться найгірше, рівень напруги навколо ЗАЕС дещо знизився, а інспектори МАГАТЕ, нарешті допущені на дах третього і четвертого блоків, підтвердили відсутність там мін.

Проте очевидно, що до припинення бойових дій і повернення станції під повний контроль України загроза аварії на Запорізькій АЕС не зменшується, а лише наростає. Так, голова НАЕК «Енергоатом» Петро Котін 7 серпня заявив, що четвертий енергоблок захопленої Запорізької АЕС, який російські окупанти перевели у стан «гарячого зупину», несе загрозу. Адаже обладнання не ремонтується, але працює. Також він зазначив, що російські окупанти намагаються обмежити доступ експертів МАГАТЕ до Запорізької атомної електростанції.

При цьому ситуація на ЗАЕС кожної миті може загостритися. Так, 9 серпня російські ЗМІ повідомили, що нібито українські Збройні сили атакували безпілотником сховище ядерних відходів на території Запорізької АЕС. За цими повідомленнями, ударний дрон був збитий у небі над Енергодаром.

Про зростання загрози теракту або аварії на українській АЕС наголосив і президент Польщі Анджей Дуда. В інтерв'ю The Washington Post 10 серпня він зазначив, що вважає загрозу вибуху на АЕС в Україні набагато більшою, ніж імовірність застосування ядерної зброї.

І ось, наче на підтвердження цих слів, уже 11 серпня НАЕК «Енергоатом» інформує про новий інцидент на Запорізькій атомній електростанції через злочинні дії окупантів. Як повідомила пресслужба «Енергоатома», внаслідок виведення 4-го енергоблоку тимчасово окупованої

Запорізької АЕС у «гарячий» стан з порушенням умов ліцензії та вимог «Енергоатома» стався інцидент із витоків води з першого контура реактора в другий.

«Це сталося через порушення цілісності третього парогенератора, розташованого в герметичній оболонці блоку. Відтак окупаційне керівництво розпочало переведення 4-го енергоблоку ЗАЕС у стан «холодний зупин», — ідеться у повідомленні.

За інформацією «Енергоатома», водночас протягом наступних трьох днів загартники переведуть 6-й енергоблок ЗАЕС у «гарячий зупин». Наголошується, що це є черговим порушенням умов ліцензії та вимог «Енергоатома».

«Некомпетентне нелегітимне «керівництво» ЗАЕС від Росатома послідовно виводить блоки захопленої станції з ладу. І цей злочин із навмисним пошкодженням обладнання 4-го енергоблоку, яке призвело до порушення цілісності вже трьох із п'яти наявних фізичних бар'єрів на шляху розповсюдження радіації, витоків потенційно радіоактивної води першого контура за встановлені межі, пошкодження дороговартісного обладнання першого контура, буде розслідуваний», — наголосив президент ДП «НАЕК «Енергоатом» Петро Котін.

У цей же час з російського боку поширюється дезінформація, що саме «київський режим» є головною загрозою для безпеки Запорізької атомної електростанції. Про це 10 серпня «Известиям» заявив радник генерального директора концерну «Росенергоатом» Ренат Карчаа, коментуючи збиття БПЛА неподалік АЕС.

## Фейк про безпосереднє постачання Заходом ядерної зброї Україні

Ще 11 травня цього року один із відомих російських «яструбів», директор інституту політичних досліджень сергій марков заявив про можливість прямої передачі Заходом України тактичної ядерної зброї (ТЯЗ). Ще через місяць той самий марков уже безпеліційно стверджував, начебто США готуються до «тактичної ядерної війни на українсько-

Спроба путіна підкорити Україну виявилася найбільшою катастрофою його президентства.

му театрі військових дій». Як доказ цього разу було наведено інформацію іспірованої промосковської «Міжнародної кампанії за ліквідацію ядерної зброї» про те, що США таємно розмістили 150 ядерних зарядів на авіабазах у Німеччині, Нідерландах, Бельгії, Туреччині та Італії.

З того часу повідомлення такого ґибу російські ЗМІ розміщують із чіткою регулярністю. Деякі тверезіші російські експерти, як-от євген мінченко, пов'язали можливість передачі Україні ТЯЗ із черговою епатажною заявою білоруського диктатора лукашенка про те, що йому начебто вже передано контроль над ядерною кнопкою: «Лукашенко дав цю цитату, і тоді наші західні недоброзичливці і скажуть: «Стривайте, виходить, росія порушила угоду про нерозповсюдження ядерної зброї». А далі цілком може виникнути тема: «Гаразд, ці дали Лукашенку, давайте ми дамо Зеленському». Це дуже небезпечна історія».

Як головну спонуку для Заходу наділити Україну ТЯЗ російські експерти називають необхідність перевести конфлікт на новий рівень. Так, директор інституту євразійського економічного союзу володимир лелехін переконаний: «Саме стратегії НАТО визначають сьогодні майбутнє конфлікту в Україні. Є два варіанти переходу військових дій у нову фазу: перший



«Брудною бомбою» росія продовжує залякувати інших.  
Фото з сайту cleanair.org.ua.

пов'язаний з передачею Україні більш руйнівної зброї — аж до ядерної; другий пов'язаний зі вступом у бойові дії на боці України якихось країн НАТО, наприклад Польщі».

При цьому інші експерти нагадують, що передача Україні ядерної зброї іншою державою була б порушенням договору про нерозповсюдження ядерної зброї і говорити про це поки що зарано.

## Про мету російських фейків та нашу відповідь на них

Фейки про «українську ядерну програму» та «українську брудну бомбу» вочевидь мали на меті ще й посягти недовіру до України на Заході — традиційно відданому принципом нерозповсюдження зброї масового знищення. (Схожу мету мали й російські зусилля на іншому напрямі фейкотворчості, який розробляється вже давно — створенні абсолютно бездоказових повідомлень про те, що на території України начебто діють біолабораторії США, де триває робота над особливо небезпечни-

датися як атака на НАТО, навіть якщо Україна не є членом Альянсу.

Причини цього проаналізувало впливові британське видання «Телеграф» 2 серпня в статті під промовистою назвою «Світ знає, що путін занадто лякливий, щоб застосувати ядерну зброю». У ній стверджується: «У свої 57 медведєв відіграє важливу роль у стратегічних комунікаціях росії, зосереджених на ядерній пропаганді. Його завдання — говорити те, чого путін не може; щоб нагадати світу, хто має найбільший ядерний арсенал у світі — і де його можна використати. Проблема в тому, що зараз його ніхто серйозно не сприймає. «Червону лінію» за «червоною лінією» Захід перетнув без відповіді. Ядерний шантаж перестав працювати».

Це сталося як через затятий український опір російській агресії, так і через те, що західні союзники наважилися (хоч і з запізненням) на низку послідовних кроків (надання Україні HIMARS, сучасних засобів ППО, танків, нарешті високоточних ракет середньої дальності), на які російська реакція зводилася лише до істеричних заяв і чергових ракетних ударів по українській території (які рф завдавала і до того, причому зі значно більшою шкодою для України, бо тоді «Петріоти» ще не захищали нашої столиці, а інші сучасні системи — решти великих міст).

Висновок статті так само дуже промовистий: «Той факт, що москва вирішила викласти на стіл «ядерний аргумент», лише свідчить про те, що її звичайна армія вичерпує свій наступальний потенціал і путін наразі не має інших способів посилити тиск на Україну та її союзників. Соромлячись прямо погрожувати, він передає роботу медведєву, який, здається, не дуже добре її виконує — його ядерні висловлювання рідко потрапляють у заголовки західних газет. Тепер він викликає більше насмішок, ніж страху...»

Спроба путіна підкорити Україну виявилася найбільшою катастрофою його президентства. Він не може забезпечити військову перемогу. Він знає, що Україна не здасться на переговорах. І він знає, що ядерна війна стане кінцем його режиму та його життя. Як показала ця війна, путін готовий пожертвувати ким завгодно, але тільки не собою».

Ця тверезість західних аналітиків додає оптимізму й нам в Україні в цей дуже драматичний час. Але вона не звільняє нас від необхідності ретельно аналізувати нові російські фейки, насамперед з метою нейтралізації спроб провокацій великого масштабу, ймовірність яких після підриву росіянами греблі Каховської ГЕС ні в кого вже не може викликати жодних сумнівів. ■



Наталія НАПАДОВСЬКА

Минуло трохи більше року, як Україна, військові підприємства якої потерпали від ракетних обстрілів, проводила всі необхідні закупівлі для армії «вручну», без чіткої стратегії та купувала здебільшого перевірену часом і наявну на складах західну зброю.

До великої війни Україна мала інструмент для довгострокових замовлень, а саме трирічні плани закупівель, які дозволяли завантажувати вітчизняних виробників на кілька років уперед. Зараз уже зрозуміло, що затяжна війна з росією та виснаження західних запасів ставлять нагальне завдання — треба вкладати гроші у вітчизняний військово-промисловий комплекс (ВПК). І не тільки для власних потреб і для боротьби з північним агресором.

Українські військові розробки завжди мали непоганий експортний потенціал. Так, танки «Оплот» могли б стати гордістю українського ВПК, якби на озброєнні ЗСУ їх не стояли лише одиниці. На відміну від російських Т-14 «Амата», ці машини не міфічні, а реальні. У 2018 році завершилися постачання 49 штук у Таїланд. Але на сьогодні Таїланд має на озброєнні вдвіть більше українських танків, ніж Україна, адже багато років Міноборони не мало грошей на їх закупівлю і робило ставку на дешевші модифіковані Т-64. Лише недавно міністр оборони України Резніков оголосив, що для ЗСУ замовлять «Оплоти», які нібито остаточно позбавили російських компонентів.

Протитанковий ракетний комплекс «Стугна-П», який виробляє одне з підприємств Укроборонпрому, завоював славу найбільш упізнаної української зброї. На відміну від інших ПТРК, пульт управління «Стугою» може перебувати за 50 метрів від комплексу, що дозволяє оператору полювати на танки з укриття.

САУ «Богдана» українського виробництва має стандартний для НАТО калібр 155 мм. Озброєння для неї виробляє приватний Краматорський завод важкого верстатобудування, а шасі та броню — компанія «Українська бронетехніка». «Богдана» коштує на 30-50% менше, ніж французькі гаубиці Caesar, — пояснює Владислав Бельбас, директор «Української бронетехніки», яка експортувала САУ. Ще до повномасштабної війни українською гаубицею цікавилися Марокко, Малайзія, Саудівська Аравія та Єгипет».

Фахівці вважають, що дуже затребувані будуть машини сімейства «Козак», які виробляє приватне науково-виробниче об'єднання «Практика». Масово їх почали випускати з 2015 року — через рік після початку війни з РФ.

Україна виробляє власну далекобійну зброю, завдяки якій Сили оборони можуть надавати удару по ворожій території, не використовуючи для цього зброї партнерів. Міністр з питань стратегічних галузей промисловості Олександр Камишин нещодавно заявив: «Україна стане збройовим арсеналом вільного світу та експертом у веденні звичайної війни. Ми хочемо, щоб наша країна стала найбільшим виробником зброї в Європі... Ми вже маємо перші успіхи, я не можу розкривати більше інформації, але найбільший акцент робиться на виробництві ракет».

Які саме види озброєнь — державна таємниця, дізнаємося лише згодом. Але прикладом ефективного використання цієї зброї став подвійний удар по аеродрому «Енгельс», розташованому на відстані понад 600 кілометрів від підкон-

трольної Україні території.

З початком російської агресії оборонна промисловість зробила ривок, держконцерн «Укроборонпром» (нині — АТ «Українська оборонна промисловість») піднявся з 89-го на 65-те місце у рейтингу оборонних компаній за версією видання Defense News. Дохід компанії, яка працює винятково в оборонній галузі, у 2022 році становив 1,28 млрд, а в 2021 році — 754,75 млн доларів, що показує 70% зростання.

Україна прагне освоїти випуск військової техніки та озброєнь, що постачаються союзниками, щоб покрити потреби армії та флоту, заявив президент Зеленський у парламенті в День Конституції 28 червня. Він не назвав конкретних західних постачальників і термінів, однак зазначив, що за 10 років країна «має пройти... такий шлях, який інші народи проробляли десятиліттями».

Зрозуміло, що для перемоги потрібно більше покладатися на власну зброю, яку раніше не виробляли, але неможливо стати «новим Ізраїлем» без довгострокового плану та інвестицій.

Україна за певних умов може значно збільшити виробництво озброєння та наблизитися до десятки найбільших світових гравців цього ринку, заявив директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння Валентин Бадрак: «Потрібно ставити собі

Зараз — золотий час для українського сектору ВПК, тому що є можливість реалізувати всі напрацювання, всі розробки, які були накопичені останніми роками.

амбітні цілі — хоча б наблизитися до десятки найбільших світових гравців. Проте треба розуміти, що для цього потрібен системний підхід».

Рекордним для України був 2009 рік — тоді наша держава отримала замовлень на поставку озброєнь на 2 мільярди доларів. Однак за останні 15 років частка України на світовому ринку озброєнь упала вдвічі. За даними авторитетного на збройовому ринку видання Стокгольмського інституту дослідження проблем миру (SIPRI), у 2009—2014 роках вона становила 2,7%, у 2014—2018 роках — 1,3%.

Одним зі шляхів налагодження виробництва сучасної зброї та виходу на нові ринки є отримання ліцензій на спільні виробництва та розвиток військово-технічного співробітництва, передусім із Туреччиною та Німеччиною. Іноземні виробники зброї готові починати виробництво в Україні. Міністр з питань стратегічних галузей промисловості Олександр Камишин анонсував новину: «Іноземні партнери бачать і розуміють, що Україна дає великі можливості для їхніх виробників озброєння. І перші з них уже го-

## ■ ОБОРОННА ПРОМИСЛОВІСТЬ

# Самі, самі, самі...

Україна, яка нарощує виробництво власної зброї, має всі шанси стати потужним гравцем на світовому мілітарному ринку



Фото з сайту mil.in.ua.

тові починати виробництво в Україні».

У липні стало відомо, що в Україні стартував процес будівництва заводу з виробництва безпілотників Ваурактар. До речі, міністр Камишин підкреслив, що там можуть вироблятися й інші речі, про які поки що не можна говорити. Компанія «Укроборонпром» досягла домовленостей із чеським виробником військової техніки VOP CZ про співпрацю в галузі бронетехніки. Україна і Швеція задекларували наміри про спільне виробництво бойових машин піхоти CV-90 на території України.

Посол України у ФРН Олексій Макеев розповів, що найбільша військова корпорація

дила випуск снарядів натовського калібру. Перші серійні українські снаряди у 2022 році випустили на потужностях «Укроборонпрому». Вони були дорожчі за іноземні аналоги, тому Міноборони купувало імпортом. Лише у 2023 році гравці на ринку домовилися, що Міноборони першочергово контракуюватиме українські снаряди, а потім — імпортом.

Зараз вітчизняні заводи з виробництва снарядів завантажено замовленнями до кінця року. Військова промисловість нашої країни виробила за липень удвічі більше снарядів для мінометів та артилерії, ніж за весь 2022 рік.

За час повномасштабної війни з росією Україна зробила по-

але може вражати цілі на відстані понад 1 тис. кілометрів. Зовні «Бовер» нагадує невеликий літак.

Справжньою сенсацією стали українські морські дрони. Багатоцільовий безпілотник Magura V5 може виконувати патрулювання, пошуково-рятувальні роботи та бойові місії, його бойова частина розрахована на 320 кг. Усе це дозволяє всього за кілька годин досягти тимчасово окупованого Криму.

«Виробництво безпілотників різних видів — це галузь, яка в Україні має стати найпотужнішою в Європі», — заявив президент Зеленський. До речі, промисловість України нещодавно почала виробляти боеприпаси для дронів.

Українські компанії здатні виробляти не тільки снаряди та безпілотники, а й ракети, бронетехніку, артилерію, РЕБ, засоби зв'язку, гвинтівки, патрони. Проблема в тому, що залучення держави до інвестування у військову промисловість просувається повільно. Міноборони досі купує значно більше іноземної зброї, ніж української.

Українська держава разом з волонтерами станом на сьогодні забезпечують потреби ЗСУ в новітньому або глибоко модернізованому озброєнні приблизно на 10%, ще близько 30% надають західні партнери, а решту доводиться шукати та купувати по всьому світу, повідомив директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння Валентин Бадрак. З одного боку, це має сенс — військові отримують якісну та перевірену техніку. З іншого — потрібен баланс між імпортом та локальними виробниками, щоб дати можливість налагодити випуск аналогічних зразків в Україні. Але Збройним силам України необхідно 7-8 років, щоб перейти на нові типи озброєнь, вважає Бадрак.

Наші головні успіхи все ще попереду. Зараз — золотий час для українського сектору ВПК, тому що є можливість реалізувати всі напрацювання, всі розробки, які були накопичені останніми роками. ■

тужний ривок у виробництві дронів, крім того, налагодила випуск FPV-дронів. Проте зараз є потреба в довгострокових рішеннях. «Любителські» БПЛА можуть виробляти студенти-інженери з придбаних на радіоринку компонентів, але багаторазовий продукт із хорошою камерою, програмним забезпеченням і стійкістю до систем радіоелектронної боротьби (РЕБ) може зробити не кожна компанія.

З 2014 року в Україні з'явилося багато приватних фірм, які виробляють БПЛА: «Укрспецсистемс», DeViro, «Укрджет», «Атлон авіа» та ін. Вони повністю витіснили з ринку державний «Укроборонпром» і постачають ЗСУ та Нацгвардії сотні комплексів.

Навесні 2022 року «Укрспецсистемс» випустила новий розвідувальний безпілотник Shark. «Шарк» хороший для корегування вогню, адже має 120-кратний зум та хорошу стабілізацію. Сильна сторона цих комплексів — вони дешеві порівняно із західними моделями.

Новий український дрон «Бовер» хоч і літає повільно,



Лариса САЛІМОНОВИЧ  
Харків

Симулятор від української фірми PSS by Logics7 — це комплекс, до складу якого входить ноутбук із софтом, проектор і макет справжньої зброї. Стріляє ця іграшка не кулями чи снарядами, а лазерним променем, і не по реальній, а по віртуальній мішені. Але, попри цю «несправжність», бійці мають можливість пройти фаховий рівень підготовки без «космічних» фінансових витрат. В арсеналі є все — від простих радянських автоматів до натовських протитанкових комплексів NLAW та Javelin. Як повідомив Харківському пресклубу співзасновник компанії Ігор Белов, особливою гордістю розробників є моделі тренажерів Stinger та навчальна база Strata22 з піротехнічними і світловими ефектами для максимального «занурення» у віртуальну бойову реальність.

### «Вся система — в одному переносному ящику»

■ Ігорю, наскільки я знаю, ваша перша професійна симуляційна система була створена задовго до гарячої фази війни. І що це була за модель?

— У 2019 році ми розробили перший проєкт у напрямку military-tech. Маю на увазі симулятор управління танком Т-80 та бойової машини БМП-2. Пізніше був створений також тренажер вогневої підготовки.

Щоправда, на той час такі розробки не мали особливого попиту. Вдавалося вийти лише на точкові продажі через наших партнерів. Армія не була зацікавлена в тому, щоб купувати такі технології.

Початок великої війни і масова мобілізація людей, які найчастіше не мали досвіду використання зброї, багато що змінили корінним чином. У нас з'явилося палке бажання зробити все можливе, аби якнайшвидше наблизити перемогу.

Переоцінка цінностей відбулася ще у березні минулого року просто шаленими темпами. Наша команда працювала над створенням симуляторів фактично у цілодобовому режимі і впоралася з поставленим завданням вже за три тижні. До наявних автоматів і пістолета додали дві модифікації ручних протитанкових гранатометів — РПГ-7 та РПГ-22. Це був дійсно успіх, який замотивував рухатися далі. А зараз наша система UNIST вже включає 24 модулі озброєння, зокрема протитанкові системи NLAW та Javelin і переносні зенітні комплекси Stinger, «Ігла» тощо. Причому від самого початку ми заклали такий базис, щоб була можливість модульно додавати нові типи озброєнь.

■ Коли ваш перший симулятор з'явився в навчальних центрах?

— Вже у квітні. Це був габаритний макет автомата, який має такий же вигляд, як справжній. Наша ініціатива виявилася дуже доречною, оскільки тоді на тренування видавали всього лише 10 патронів. При тому, що вогнева підготовка з автоматичної зброї передбачає 600 пострілів. Отож, коли ми почали їздити по військових частинах, хлопці отримали можливість повчитися в інтерактивному режимі бодай базово.

■ Скільки бійців уже пройшли у вас підготовку, якщо це не секрет?

— За нашими підрахунками, понад 45 тисяч. Сьогодні ця

## ТЕХНОЛОГІЇ

# «Іграшки» для дорослих

Вітчизняні симулятори протиракетних комплексів, на яких вчать знищувати ворога бійці ЗСУ, більш технологічні, ніж їх реальні аналоги

робота триває далі. Щодня на наших майданчиках тренуються кілька сотень бійців ЗСУ.

■ Чи отримали ви певні відгуки, які допомогли покращити роботу?

— Просто купу! Йдеться про поради на кшталт що так, а що не так і які зміни необхідно провести. Наприклад, у нас танк рухався лінійно, але в польових умовах це неможливо в принципі. Відповідно, поставило питання, як правильно вести ціль — з урахуванням цієї динаміки чи без. Та ж історія з траєкторією ракети. У підсумку, ми можемо говорити, що на цих симуляторах здатні проводити підготовку в інтерактивному режимі без використання бойових пострілів. Насправді правильна координація і послідовність рухів приводять до позитивного результату. Вірогідність попадання — понад 90 відсотків.

### «Весь комплекс — в одному ящику»

■ У вас є стаціонарні майданчики і мобільні?

— Наш продукт від початку створений як мобільний. І ось чому. Гаряча фаза війни почалася з ракетних обстрілів. Пріоритетними цілями були у тому числі й навчальні центри. Отже, ми створювали свій комплекс так, аби щодня можна було розгорнутися на новому місці. Я перевозив його невеликим легковим авто. Все поміщалось у багажник.

■ А з чого взагалі складаються ваші тренажери?

— По-перше, для того щоб працювати в режимі симуляції, необхідно мати сам макет зброї, у який вкладає всі наші електронні технології. По-друге, до системи входять комп'ютер, проектор, камера, яка знімає зображення з екрана при потраплянні лазера, що працює в невидимому спектрі. Потрібне також мережеве обладнання для взаємодії самих макетів та програмного забезпечення. Ми постаралися, аби від початку уникнути використання кабелів.

Увесь цей комплекс укладається до переносного воєнного ящика вагою, яку може самотійно осилити одна людина. Ми зробили його пиле- й вогнезахисним і в такій формі, аби симулятор можна було використовувати у польових умовах або в наметі розміром від 12 квадратних метрів. Такі є на всіх тренувальних базах. Але про всяк випадок у комплекті ми пропонуємо й свій. Він абсолютно автономний. Тобто може працювати з генератором, якщо немає доступу до електромережі. Може також діяти в акумуляторному режимі.

■ Виходить, ящик — це мозок, до якого зайти ваші технології. Є макет зброї, з якої стріляють, та екран, де все проєктується. Отож, напевно, за допомогою цієї системи можна змоделювати будь-яку ситуацію, що потенційно трапляється на полі бою. Водночас при тренуванні у реальній площині така опція недоступна.

Ніхто ж не стрілятиме, скажімо, з Javelin по справжньому танку, та ще й відпрацьовуючи всі ймовірні сценарії битви.

— Так, симулятор враховує дуже багато нюансів. Скажімо, в NLAW необхідно відпрацювати в першу чергу стаціонарну ціль для того, аби зрозуміти принцип управління і роботи з цим видом зброї. Потім рухомі мішені — за перешкодою і перед нею. Відповідно, потрібно правильно виставити налаштування, аби влучити точно. Йдеться про роботу по вертольоту К-52, винищувачу Су-27. Найскладніше працювати з крилатою ракетою, бо ціль маленька і швидко рухається.

У Stinger все по-іншому, оскільки там самонавідна ракета. Але потрібно виконати з десяток певних дій у правильній послідовності і на певному часовому відрізку для того, аби влучання було точним.

■ Тобто цією розумною машиною потрібно навчитися користуватися на рівні інстинкту?

— Треба врахувати, що, коли летить літак, починається мандраж. Все забуваєш, розгублюєшся. А коли у тебе є навички, відточені до автоматизму, то ти спокійно вистрелив, поїхав і забув. Точність влучання — 90-92 відсотки. Є така статистика. Важливо при цьому прораховувати ефективність пострілу, адже той же Су-27 коштує десятки мільйонів доларів. Це вже не кажучи про лихо, яке він може накоїти. Ось чому так важливе тренування. На нашому симуляторі достатньо провести 5-7 занять, щоб пройти базову підготовку. До того ж створити повітряну ціль можна лише в інтерактивному режимі.

### «Javelin став для нас справжнім викликом»

■ Який тренажер вам було створити найважче?

— Мабуть що Javelin. Це дуже ефективна зброя, яка нищить ворожу бронетехніку на великій відстані, але освоїти її непросто. За словами бійців, які у нас тренуються, бувають випадки, коли ПТРК лежать на складах і ними ніхто не користується, тому що не вміють. Навчання на симуляторі — дієве вирішення цієї проблеми.

На сьогодні ми вже створили макет цього протитанкового ракетного комплексу. Це був справжній виклик для нас, оскільки Javelin має достатньо складну пускову частину. Ми дивилися на зразки виробника і розробили, на мою думку, навіть кращий варіант, адже маємо велику напрацьовану базу інших зразків. Фактично йдеться про поєднання в одній моделі кількох сучасних технологій, включно з лазерною і VR.

Цей симулятор абсолютно точно відображає поведінку ракети при пострілі з бойових одиниць. На цьому та усіх інших симуляторах бійці можуть пройти у нас тренування по запису, без затрат боєприпасів, абсолютно безкоштовно і необмежений час.



Гра для героїв.  
Фото PSS by Logics7.

До речі, сьогодні вже можна впевнено сказати, що за останній рік підготовка бійців стала на порядок вищою. Генералітет цим питанням дуже серйозно займається, приділяючи йому багато уваги.

■ Тренування в режимі офлайн — надзвичайно дороге задоволення. У вас, напевно, є якісь підрахунки.

— Для розуміння ситуації можна сказати так. Вартість одного-двох пострілів з NLAW дорівнює вартості нашого тренажера. У Stinger — така ж історія. Є й відповідна статистика. Для того аби добре освоїти роботу гранатомета, необхідно здійснити близько 60 пострілів. Вартість одного — 350 доларів. Тобто це настільки різного порядку цифри, що взагалі не варто порівнювати. Але ми не говоримо про те, що інтерактивний варіант замінює бойову підготовку. Тут важлива послідовність у тренуванні в обох режимах — у віртуальному і реальному.

«Кожен навчальний заклад повинен мати комплект для навчання»

■ Маючи під боком такого

сусіда, як РФ, напевно, варто починати серйозно знайомити молодь зі зброєю ще у старших класах. Чи є у вас проєкт підготовки цивільних?

— Я не знаю, чи можна називати курсантів військових вишів цивільними, але прекозаній, що кожен із цих навчальних закладів повинен мати комплект для навчання в режимі симуляції. Такі ж комплекти можна поставити і в школи для проведення занять з військової підготовки, з розумінням того, що ми сьогодні не знаємо, коли ця війна закінчиться.

■ А як ви вважаєте, росія може колись узагалі заспокоїтись чи завжди вноситиме плани реваншизму?

— Це, мабуть, філософське питання. Мені навіть думати про таке не хочеться. Я вірю в перемогу і в те, що наші діти, дружини і батьки в майбутньому спатимуть спокійно. А ті люди, що виїхали з України, повернуться і житимуть на батьківщині, отримуючи від цього задоволення. Звісно, ми дуже вдячні нашим західним партнерам за те, що прихистили багатьох наших співвітчизників. Але вдома є вдома. ■

■ З БОЖОЮ ПОМІЧЧЮ

# Молитви переможного бою

«Трикутник смерті» і Перший зимовий похід: захисники України за духовною підтримкою зверталися до Господа

*«Свою Україну любить,  
Любить її во врем'я люте,  
Востанню тяжкою мінуту  
За неї Господа молит!»*

Тарас Шевченко

**Лариса ЛЕВЧЕНКО, докторка історичних наук, професорка, директорка Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України**

## Між більшовиками, денікінцями та поляками

Літо 1919 року в історії боротьби українського народу за незалежність і державність видалося спекотним. У червні 1919 року Українська галицька армія (УГА), в складі якої налічувалося до 25 тисяч вояків, під час наступальної операції примусила до відступу 40-тисячну польську армію. На жаль, УГА банально не вистачило зброї та боєприпасів для подальшого розвинення наступу. 28 червня польська армія зламала український фронт. Ці воєнні події отримали назву Чортківської офензиви.

Ще більш суттєвою загрозою був наступ більшовицької армії в тилу УГА. 5 липня командувачем УГА замість генерала Олександра Греківа став Мирон Тарнавський.

8 липня у Борщеві з метою переговорів зустрілися директор Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) Євген Петрушевич і голова Директорії Української Народної Республіки (УНР) Симон Петлюра. Під час переговорів було прийнято болісне, але багатообіцяюче рішення про перехід УГА та уряду ЗУНР на Східну Україну. 16 липня УГА перейшла річку Збруч і невдовзі в районі Кам'янець-Подільського об'єдналася з Наддніпрянською армією УНР. Обидві українські армії чисельністю до 85 тисяч вояків розпочали спільні дії проти більшовиків.

Об'єднаний штаб українських армій очолив генерал Микола Юнаків. У середовищі військового командування точилися дискусії щодо того, в якому напрямку вести наступ. Командири від УГА пропонували спрямувати його на Одесу та об'єднатися з Антантою на півдні, а командири від Армії УНР вбачали за необхідне спершу звільнити Київ. Врешті 11 серпня головний отаман Армії УНР Симон Петлюра віддав наказ про наступ армій на більшовиків по всій Правобережній Україні. Наддніпрянські частини (група Юрка Тютюнника, Волинська група, третя стрілецька дивізія та друга бригада УГА) просувалися до Одеси, другий корпус УГА і Січові стрільці пішли на Житомир, перший та третій корпуси УГА і Запорізька група Армії УНР — на Київ. Упродовж серпня українським військам вдалося зайняти Вінницю, Хмельник, Бердичів, Житомир та інші населені пункти.

30 серпня 1919 року українські війська під командуванням генерала-чотара Антіна Кравса вступили до Києва. Однак 31 серпня в місто несподівано увійшла сьома дивізія Добровольчої армії під командуванням Миколи Бредова. Генерал Мирон Тарнавський віддав наказ Антіну Кравсу зали-

шити Київ, проте останній усе ще сподівався домовитися з Бредовим. До кінця дня стало зрозумілим, що переговори не врятують ситуації, й українські війська в ніч з 31 серпня на 1 вересня 1919 року залишили Київ і відступили до Василькова. Натомість генерал Бредов уранці 1 вересня наказав розклейти по місту листівки про повернення Києва до складу «єдиної і неподільної Росії». Ці події в історії отримали назву Київської катастрофи. Євген Петрушевич призначив слідчу комісію, яка визнала командування УГА винним у здачі Києва.

2 вересня уряд УНР у зверненні до українського народу фактично оголосив війну Збройним силам Півдня Росії (ЗСПР). Наступними днями Симон Петлюра уклав договір із ворожими до УГА поляками, передавши їм Галичину та Прикарпатську Русь, та наказав українським військам відійти подалі від Києва на лінію Козятин—Житомир.

13 вересня розпочалися переговори генерала Михайла Омеляновича-Павленка, котрий представляв Армію УНР, із представником ЗСПР генералом Петром Непеніним. Проте ці переговори були зірвані російською стороною, яка наполягала на ухваленні неприйнятних для українців умов.

У свої чергу Мирон Тарнавський від УГА в жовтні також розпочав переговори з ЗСПР і навіть підписав із Яковом Слащовим угоду про перехід вояків УГА на бік ЗСПР. 17 листопада 1919 року УГА дійсно приєдналася до денікінської армії. І хоча цей крок лише приховував справжню мету — врятування армії та надання воякам передишки, ним у край утруднене становище був поставлений весь український національний рух.

Директорія опинилася у так званому «трикутнику смерті» (Любар—Чорторія—Мирошль): її армія була затиснута між більшовиками на півночі, білими на сході та буцімто нейтральними поляками на заході. Причинами цієї катастрофи були непорозуміння й незлагоджені дії вищого командування обох українських армій.

У тих умовах українці як ніколи потребували духовної підтримки. Саме молитви, які промовляли і в церкві, і в мирній оселі, і у війську, додавали стійкості й віри в кінцеву перемогу. Водночас молитви якнайкраще віддзеркалювали ситуацію, що складалася в державі та армії.

Наприкінці липня, коли об'єднання українських армій ЗУНР та УНР всеяло надії на переможну боротьбу, головний священник об'єднаних українських республіканських військ А. Матиюк склав «Молитву за Отчизну», у якій йдеться про правдиву братню любов, повну згоду та розуміння народної святої справи. Автор молитви втілює у її словах увесь сенс людських прагнень літа 1919 року — у своєму єднанні завжди сильним і непереможним є український народ. «Допоможи, Всеблагий Господи, дорожку Україну, Отчизну нашу, правдиво любити і спільними силами всім нам щиро трудитися для її розвитку і кріпості, а Твоєї слави», писав А. Матиюк.

## МОЛИТВА ЗА ОТЧИЗНУ

**Приклоньши коліна Господу помолимся... Господи помилуй (3 рази)**

*Господи, Боже, Єдиний Отче, Владико Неба і Землі, що любиши всі народи і опікуєси їми, зглянься над недолею нашої дорогої Отчизни і вислухай наші сердечні молитви. Прости Твоєму Народові всі вольні і невольні його провини та усунь всякі недомогання і відверни від него кару і погубель. Низпошли нам, Боже, ласку Твою; дай нам тверду пам'ять ніколи не забувати, що лише за вірне виконання Твоїх заповідей та за Христіянські чесноти, Ти посилаєси Своєю Всемогучу поміч, яка перемагає всяке зло і напасть. Великий Боже, утверди в житті нашому правдиву братню любов, повну згоду і почитання законної Влади. Дай нам синовню преданість православної віри і готовність до всякої жертви. Допоможи, Всеблагий Господи, дорожку Україну, Отчизну Нашу, правдиво любити і спільними силами всім нам щиро трудитися для її розвитку і кріпості, а Твоєї слави. Дай нашому дорогому народові повсякчас провідників вірних, розумних і чесних, та ревне священство; а широкому світові пошли розуміння нашої народної Святої справи. Благослови, Великий Боже, нашу лобу Отчизну всім добром Твоїм, покрий її милосердям Своїм, відверни від неї всі нещастя і положи край народній долі. Христіюливому нашому Воїнству дай кріпость, послух, на врагів же побіду і одоління, а положиших на Отчизну і правдивих жителів своє в селенія праведних упокої. Будь нам дозволителю і милостивим Отцем, Єдиним Покровителем, по молитвам Заступниці Нашої Владичиці Пресвятої Діви Марії і всіх Твоїх Святих. Амінь.*

Для ужитку військовим духовенством і віруючими козаками-вірними синами України. Головн[ий]Свящ[еник]Укр[аїнськ]их]Респ[убліканськ]их]Військ А. Матиюк. № 553, 31 липня 1919 року. Ставка. (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Фонд 2208. Опис 1. Справа 141. Аркуш 196.)

## «Звільни від зухвалих чужинців»

Із «трикутника смерті» вбачалися такі варіанти виходу: або долучитися до УГА, що перейшла на бік денікінців, або йти на компроміс із більшовиками, або ж інтернуватися до Польщі. Симон Петлюра та його ближче оточення попрямували до Польщі. Натомість тодішній командувач Дієвої Армії УНР Василь Тютюнник запропонував перетвердити військову на партизанські з'єднання і пройти рейдом по ворожих тилах.

6 грудня 1919 року, зібравшись у Новій Чорторії, командири Армії УНР підтримали ідею рейду денікінськими та більшовицькими тилами. В історії цей рейд отримав назву Першого зимового походу. За цього походу українська армія складалася із Запорізької дивізії під командуванням Андрія Гулого-Гуленка, Волинської дивізії Наума Никоніва, Київської дивізії Юрка Тю-



Зустріч Головного отамана військ УНР Симона Петлюри та інших учасників свята присяги на вірність Українській Народній Республіці. 14 жовтня 1919 р. ЦДАВО України. Ф. 1871. Оп. 1. Спр. 7. Св. 31.

тунника, Галицької кінної бригади Едмунда Шепаровича, окремого кінного полку Григорія Чижевського та кінної сотні Штабу Армії. Загальне керівництво походом здійснював генерал Михайло Омелянович-Павленко (Василь Тютюнник помер від тифу 19 грудня 1919 року). Перший зимовий похід Армії УНР тривав від 6 грудня 1919 року до 6 травня 1920 року і охопив території сучасних Житомирської, Київської, Черкаської, Кіровоградської, Миколаївської, Одеської та Вінницької областей. Це найгероїчніша сторінка в історії української армії, що завдяки злагодженню діям своїх командирів під час рейду здобула численні перемоги над ворогом.

Перебуваючи у Варшаві, Симон Петлюра уклав договір із Юзефом Пілсудським про визнання поляками Української Народної Республіки. Насправді Варшавський договір 21 квітня 1920 року підписали Андрій Лівичський від УНР та Ян Домбовський від Речі Посполитої. Не тільки цей факт є важливим в історії, а й те, що за визнання незалежності УНР і допомогу у війні довелися віддати Польщі Східну Галичину, Холмщину, Підляшшя та кілька повітів Волині. Правник Сергій Шелухін критикував Варшавський договір, називаючи його не легітимним і антиукраїнським.

А втім наприкінці квітня — на початку травня польська армія, поєднавшись із українськими військами, розгорнула наступ проти Червоної армії. 6 травня 1920 року польсько-українські війська заволоділи Києвом. На жаль, діставшись кордонів Речі Посполитої до першого поділу 1772 року, поляки не рухалися далі, а українські війська самотужки не могли продовжувати наступ. Більшовики ж кинули в червні проти з'єднаних польсько-українських сил першу кінну армію Семена Будьонного. Фронт почав колитися то в одну, то в іншу сторону. Ключовим моментом цих воєнних подій, що в історії мають назву польсько-радянської війни, стало так зване «Диво на Віслі» — Варшавська битва 13—25 серпня 1920 року, внаслідок перемоги в якій Польська Республіка відстояла свою незалежність. Ба більше, більшовики змушені були сісти за стіл переговорів з поляками. На жаль, більшовикам вдалося усунути українців від участі в цих переговорах. 12 жовтня 1920 року в Ризі

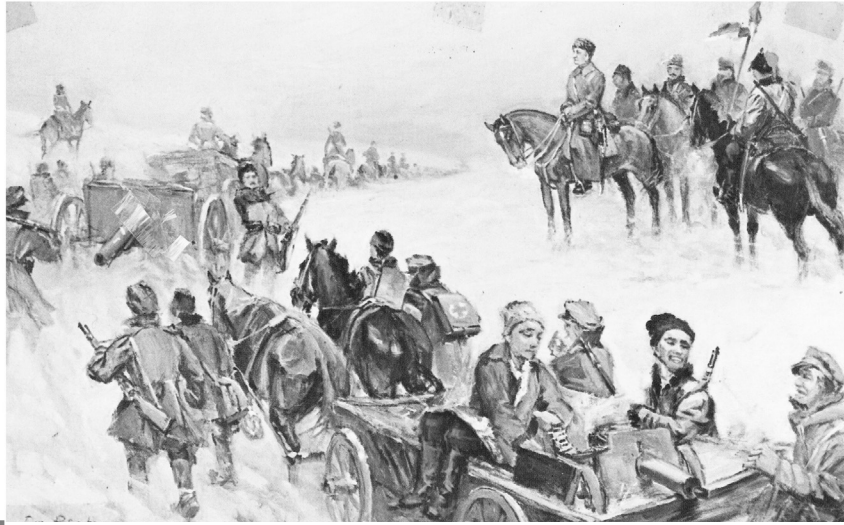
польська та радянська делегації підписали перемир'я, а 18 березня 1920 року — Ризький мирний договір. Згідно з ним, Варшавський договір Петлюри—Пілсудського було анульовано, Польща отримала більше території, ніж мала після другого поділу 1793 року, однак визнавала Українську РСР і зрікалася УНР. У цих умовах Армія УНР залишилася наодинці в боротьбі проти навали більшовицьких військ.

11—21 листопада 1920 року позначені тривалими запеклими боями, унаслідок яких знекровленим українським частинам не лишалося нічого іншого, як відступити на територію Польської Республіки. Командири і вояки Армії УНР опинилися в таборах інтернованих, і в кращому випадку на них чекала еміграція. 8 листопада 1920 року на державній нараді члени Директорії прийняли рішення про початок наступу проти більшовиків з 12 грудня 1920 року та закликали український народ «до останнього бою».

Цей останній бій усе ще триває, історію не завершено! Тому не втрачає актуальності «Молитва за Отчизну про перемогу над ворогом, запосівшим Рідну Землю». Її автором є професор Іван Огієнко. В історії України він більш відомий як міністр народної освіти та міністр ісповідань в різних урядах Директорії УНР, засновник та перший ректор Кам'янець-Подільського національного університету, пізніше названого на його честь. Вужче коло дослідників історії знає Івана Огієнка як перекладача Біблії українською мовою та автора виданого у 1937 році у Львові українського перекладу Нового Заповіту. В працях церковних істориків про Івана Огієнка йдеться як про митрополита Іларіона — єпископа Холмського і Підляської церкви, митрополита Вінніпег та предстоятеля в Українській греко-православній Церкві у Канаді. В канадський період еміграції Огієнко був ректором Українського народного університету у Вінніпезі, деканом богословського факультету Манітобського університету, фундатором Українського наукового богословського православного товариства в Канаді.

Щойно опинившись на еміграції в Польщі, Іван Огієнко заснував у Тарнові видавництво «Української Автокефальної Церкви». 1921 року в цьому видавництві побачи-





Вояки Армії Української Народної Республіки в Першому зимовому поході.  
6 грудня 1919 р. — 6 травня 1920 р. Поштова листівка.  
3 документів Уряду УНР в екзилі.

ли світ його праці «Українська вимова церковно-слов'янського богослужбового тексту», «Як Москва взяла під свою владу вільну Церкву Українську», «Світовий рух за утворення живої народної національної церкви», «Як Москва знищила волю друку Київ-Печерської Лаври», «Як цариця Катерина обмосковлювала Церкву Українську», «Українська мова як мова Богослужбова», «Як треба вимовляти букву в церковно-слов'янських текстах», «Історія букви ? на Україні», переклади «Шкільних молитов» та «Українського православного молитовника». Там же було надруковано й поширено в українських колах звернення «До Його Святійшества, Найсвятішого Патріярха Царгородського, Архієпископа Нового Риму», «Нота до Народних Представництв Держав Світу», «Прохання до Патріярха Царгородського благословити Автокефальну Українську Церкву», відозви Уряду до вояків Армії УНР і цивільного населення України. 14 березня 1921 р. Церковною Радою було затверджено текст Поминання влади Української Народної Республіки для вживання при Службах Божих.

У «Молитві за Отчизну про перемогу над ворогом, запосівшим Рідну Землю» Іван Огієнко пророче звертався до Бога — «Не попусти, Господи, померти на чужині!». На жаль, так сталося не тільки для самого митрополита Іларіона, який помер у 1972 році і похований у Вінніпезі, провінція Манітоба, Канада, а й для багатьох тих, хто боровся за незалежність, державність і самостійність України в часи Української революції 1917—1921 років.

Не дай, Боже, історії піти по колу! «Сокруши ж, Боже Сильний, всіх ворогів наших і Край Рідний звільни від зухвалих чужинців і пошли нам, змученим, давнобажаний спокій!...»

## Молитва за Отчизну про перемогу над ворогом, запосівшим Рідну Землю

Молитву ухвалено Українською Церковною Радою.

Під час кожної Служби Божої священник серед Церкви голосно вичитує отцю молитву.

**СВЯЩЕНИК:** Ставши на коліна, од цілого серця Господу помолімся!

**ХОР:** Господи, помилуй!

**СВЯЩЕНИК:** Господи, Боже, Отче і Творче наш, Боже правди і милосердя! Ми віримо правді Твоїй і визнаємо, що все, що Ти послаєш нам, Ти посилаєш по заслугах наших, бо Ти караєш грішних і милуєш праведних.

Вислухай теплу молитву нашу, Отче Небесний, яку приносимо Тобі на колінах і з слізми на очах!

Провинили Тобі ми багато вільно й невільно, словом і ділом, свідомо й неспівом, і часто забували Тебе, Бога Єдиного...

Та не суди нас, Боже, по безмірних провиних наших, бо Ти Милосердний і ласці Твоїй немає кінця... Дозволь нам устами недостойними, як слугам вірним Твоїм, щиро благодати Тебе: змилюєшся над нами, Добрий, і прости нам, Отче Небесний, всі провини наші! Бо все, що ми робимо з серцем, ми хо-

чемо робити з серцем чистим і з Богом в думці... І у всіх ділах наших повсякчасно тільки єдиного ми й бажаємо: щоби слава Твоя була безмежною, а Рідна Земля наша стала щасливою!...

Боже Праведний, зглянься над гіркими стражданнями нашими, бо страждання ці більше людських немічних сил наших! Ворог лютий посів Рідну Землю нашу і в господі чужій криво справляє перемогу свою...

Там, в далекій Отчизні, тужать по нас в журбі повсякчасній Отець та Мати старі, брат та сестра беззахисні, — Всеблагий, покрий їх ласкою Своєю і борони од помсти кривавої!... І дружину безпомічну, і дітей безпризорих заступи, Милосердний, од напасти ворожої!... Край наш рідний зруйновано, а нарід хрещений помордовано, — Боже, зглянься над безмежним горем нашим і не попусти Землі Рідної до загибелі!...

На тебе одного, Милостивий, вся надія наша: страждання наші великі і горе наше безмежне: не попусти, Господи, померти на чужині!

Тричі поклін.

Боже Сильний, Ти Милосердний, і милость Твоя безмежна! Пошли ж нам ласку Заступниці скривджених Богородиці, і надією на милость Твою переповняться наші серця! Ми віримо й визнаємо, що всі страждання наші стануть Тобі на славу, а Батьківщині нашої на користь...

Пошли нам, Господи Боже, Заступника Небесного, Твого мочного Ангела Охоронителя, щоб повсякчасно боронив нас, щоб у ім'я Твоє великеє водив наше Христолюбиве Славне Козацтво, щоб наповнив одвагою серця їхні, щоб заступив їх од всякої біди, напасти та лукавства неприятельського, і щоб силою Твоєю Святою переміг наших супротивників...

Сокруши ж, Боже Сильний, всіх ворогів наших і Край Рідний звільни від зухвалих чужинців і пошли нам, змученим, давнобажаний спокій!...

Пошли ж, Господи, сили та мудрости Голові Держави нашої і всьому Пресвітлому Високому Урядові, а Христолюбивому Славному Козацтву нашому подай щасливого повернення до Краю Рідного і повної перемоги над ворогом! Всім же братам нашим, на чужині і вдома сущим, пошли, Господи, щирої єдності і братерської любові!...

І омита кров'ю, слізми оплакана, вогнем очищена Отчизна наша од повного серця дякуватиме Тобі, Богу Милостивому, і однодушно славитиме Тебе, Бога Великого, Отця і Сина і Святого Духа, нині і завжди і на віки вічні.

**ХОР:** Амінь. І співає: Спаси, Господи, люди Твої і благослови Україну Твою, перемогу Христолюбивому Козацтву нашому на ворогів подай і борони Христом Твоїм землею Твоюю.

**Видавництво «Українська Автокефальна Церква» під редакцією професора І. ОГІЄНКА.**

(Центральний державний архів вищих органів влади та управління України.

Фонд 1092. Опис 2. Справа 727. Аркуш 170.)

**Олександр КОСОВЕЦЬ,**  
почесний працівник  
гідрометеослужби України,  
член Ученої ради Українського  
географічного товариства,  
Микола ПАДУН, кандидат  
географічних наук за  
спеціальністю «Гідрологія  
суші»

Слова, винесені в заголовок статті, належать давньогрецькому філософу Геракліту і таким чином висловлюють думку авторів: відновлення Каховського водосховища у попередніх розмірах недоцільне.

Перш за все варто зазначити, що будівництво гідроелектростанції на рівнинних річках із затопленням колосальних територій — це один із варіантів екоциду. Такі явища можуть відбуватися лише у країнах, де земля нічого не коштує і її бездумно можна затоплювати водами водосховищ озерного типу, що і було притаманне Радянському Союзу.

Яскравим прикладом цього може слугувати Каховське водосховище. Його загальна площа становила 2 тис. 155 квадратних кілометрів. Переважно це дуже родючі землі. Візьмімо хоча б Кінський плавні. Це найбільш розширена частина заплави між Дніпром і протокою Кінською, і її не випадково називали годувальницею півдня нашої держави.

Виникає і ще низка проблем, пов'язаних з побудовою Каховської ГЕС. Створене водосховище — це штучний резервуар, де були колосальні втрати води на випаровування. Нагадаємо, що на окремих ділянках ширина водосховища перевищувала 20 кілометрів. Утворювалися хвилі висотою до 2 метрів, що є небезпечним для річкового транспорту, при цьому йшло інтенсивне руйнування берегів. Результатом було неодноразове перенесення частини сіл, що прилягали до створеного водосховища.

До цього необхідно додати, що мілководні ділянки водосховища добре прогриваються сонцем і сприяють масовому розвитку ціа-

## Є ПРОБЛЕМА

# «В одну річку двічі не ввійдеш»

Відновлення Каховського водосховища у попередніх розмірах недоцільне

нобактерій, більш відомих як синьо-зелені водорості.

Всі ці проблеми можна вирішити шляхом будівництва дамб на понижених берегах водосховища. Наскільки відомо авторам статті, наприкінці 60-х років минулого століття інститут «Укрдріпроводгосп» розробив схему реконструкції водосховищ Дніпровського каскаду. Пропонували і економічно обґрунтовували доцільність спуску деякої частини води з кількох водосховищ і проведення обвалування їхніх берегів.

До речі, після виконання таких робіт з'явилася б можливість багаторічних і детальних археологічних досліджень звільнених від води територій.

«УМ» неодноразово зверталась до теми руйнування Каховської ГЕС, але ці публікації не були написані фаховими гідрологами.

Автори мають гідрологічну освіту, яку отримали в різні роки у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка. Тож вони мають право висловити свою думку щодо будівництва на місці зруйнованої греблі менш високої, яка б забезпечила необхідні глибини у пониззі Дніпра для судноплавства, а також для вирішення проблем водопостачання прибережних міст — Нікополя, Марганця, Покрова та інших. Також водосховище річкового типу забезпечить потреби сільського господарства.

Значно нижча гребля не спричинить затоплення тисяч квадратних кілометрів низинних земель, які за необхідності можна буде від-

городити від водосховища дамбами.

Тож поспішно прийнята постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2023 року №730 «Про реалізацію експериментального проекту «Будівництво Каховського гідровузла на р. Дніпро. Відбудова після руйнування Каховської ГЕС та забезпечення сталої роботи Дніпровської ГЕС у період відбудови» і затверджений нею відповідний порядок потреби, з погляду авторів, суттєвого доопрацювання, з урахуванням насамперед думки фахівців, які мають передбачити цілорічне транспортне використання нижньої течії Дніпра. Конкретні параметри майбутньої греблі і потужності зменшеної ГЕС мають визначити гідроенергетики, але їхні «апетити» повинні бути суттєво обмежені.

Стосовно дна колишнього Каховського водосховища, то воно не перетвориться на пустелю, як про це поспішно заявили деякі некомпетентні «знавці».

За свідченням академіка НАН України, біолога Якова Дідуха, який проводить дослідження за місяць після спуску Каховського водосховища, на дні з'явилися паростки окремих рослин. Осінні вітри на несуть мільйони насінин із навколишніх степів, і навесні наступного року зелений килим вкріє дно колишнього водосховища. До речі, залишки первинних комплексів збереглися вздовж берегової смуги й на островах.

Тож після цього можна буде розпочати грамотну рекультивацию вивільнених земель. ■

## ПЕРЕДПЛАТА-2023

# Разом — до перемоги!

Поспішіть передплатити «Україну молоду» на четвертий квартал

«Україну молоду» у своїх відгуках і читачі — як зі столиці, так і з глибини, — і колеги-журналісти оцінюють як головну національну газету держави. Редакція «УМ» і надалі намагатиметься бути гідною такої високої оцінки і вашої уваги, шановні читачі.

Нині триває передплата на четвертий квартал. Передплатити «Україну молоду» можна до 18 вересня, і ви отримуватимете газету з жовтня. Оформити передплату можна у відділеннях поштового зв'язку, в операційних залах поштамтів, у пунктах приймання передплати, на сайті ПАТ «Укрпошта» [www.ukrposhta.ua](http://www.ukrposhta.ua), ДП «Преса» [www.presa.ua](http://www.presa.ua), як за електронною версією Каталогу видань України «Преса поштою», так і за друкованим Каталогом видань «Преса поштою».

До наших постійних читачів ми традиційно звертаємося: якщо ви багато років передплачуєте «Україну молоду» — порадьте передплату і своїм родичам, друзям, сусідам, знайомим.

«Україну молоду» можна прочитати в усьому світі через партнерську мережу PressReader

## Передплата вартість «України молоді» на 2023 рік:

на місяць — 52 грн. 86 коп.,  
на два місяці — 105 грн. 72 коп.,  
до кінця року — 158 грн. 58 коп.  
**Передплатний індекс — 60970**

## Для організацій, юридичних осіб:

на місяць — 67 грн. 86 коп.,  
на два місяці — 135 грн. 72 коп.,  
до кінця року — 203 грн. 58 коп.,  
**Передплатний індекс — 01555**

«Укрпошта» додатково за саму процедуру оформлення передплати бере: на місяць — 5 грн., на три місяці — 10 грн.

■ ГЕРОЯМ — СЛАВА!

## Ціною власного життя врятував поранених побратимів

Віталій Дудка гідний найвищої державної нагороди — відповідну петицію можна підписати на урядовому сайті

Ганна ВОЛКОВА

30 липня поблизу Берестового Сватівського району Луганської області в ході евакуації поранених побратимів загинув 29-річний молодий сержант, командир бойової машини-командир відділення 25-ї десантно-штурмової бригади Віталій Дудка родом з Полтавщини. Зараз на сайті Кабінету Міністрів України триває збір підписів під електронною петицією з проханням присвоїти йому звання Героя України посмертно.

— Я знаю багатьох безстрашних воїнів, але Віталік (позивний «Бруклін») серед них був найбезстрашніший, — розповідає відома лубенська волонтерка Оксана Кумонок. — За ним як за командиром усі йшли в бій без страху, бо він сам ніколи нічого не боявся.

Ми з моїм чоловіком Ростиславом — єдині волонтери, які їздили до його підрозділу, що стояв на самому «нулі». Вперше з ним побачилися на Лисичансько-Кремінному напрямку в січні цього року. До того були знайомі заочно. Чула про нього як про хорошого футболіста, який грав за любительські команди Полтави та Лубен. Знала, що навчався у спортивній школі в Полтаві, деякий час жив у Ісківцях Лубенського району, звідки родом його мама, працював на заводі «Лубнимаш»...

Коли почалася широкомасштабна війна, добровольцем став на захист України. Був справжнім патріотом. Я слідувала за його активностями у фейсбуці й ТікТок. Віталій часто викладав у соцмережах відео боїв, у яких брав участь його підрозділ, побут військових. Все це завжди супроводжувалося гумором — земляк ставився до війни, як до звичайної роботи. Він



Як справжній герой, Віталій Дудка загинув на полі бою, рятуючи життя тих, з ким пліч-о-пліч воював.

був таким по життю, яке дуже любив. «Маленька перемога дає кураж, натхнення! Велика — волю і свободу нації!» — ці слова, які Віталій Дудка написав у представленні себе на фейсбуці, відповідають його суті на всі сто відсотків.

Якось я запитала його, написавши приватне повідомлення, що потрібно було б привезти хлопцям. Адже всі бійці звертаються до волонтерів з якимись нагальними проханнями, а його 25-ка, яку найпершою кидають на штурм ворожих позицій, скромно мовчить. «Та ви до нас не доїдете, тут до нас часто прилітає», — теж скромно відповів мені Віталій. Але ж ми були б не ми, якби погодилися з цим. Адже раніше їздили і в сам Бахмут, і в Сіверськодонетськ, і вночі на шаленій швидкості проривалися в саму Авдіївку, бо в бійців не виходило до нас виїхати...

Тому завантажили машину різних «ніштяків» і рвонули на «нуль». Сказати, що штурмовики були здивовані, — це нічого не сказати. Вони якраз займалися ремонтом техніки, всі брудні були. А Віталік готувався до нашої зустрічі: викупаний, поголений, переодягнений



Дудка Віталій особисто розписав прапор і подарував його волонтерам. З ним вони його й хоронили.

у чистеньке. Ще й подарунок підготував для нас — особисто розмалював і підписав прапор. Той прапор ми брали з собою на похорон Віталія в Полтаві.

Він завжди соромився щось просити для себе. Основне, що ми возили в його підрозділ, — запчастини для ремонту бойової техніки, а все інше було як доповнення. Пригадую, з яким апетитом хлопці їли домашні пиріжки від лубенських господинь! Ледве дочекались, поки я їх сфотографую зі смаколикami, щоб налетіти на них і вмити розмести...

Останнє, про що попросив Віталій, був тепловізор. Ми звернулися по допомогу до лубенських благодійників Олександра Легенчука та Валерія Борблика. Вони виділили кошти, і вже за день тепловізор був у нас. Всі були в легкому шоці від такої оперативності, навіть ми з чоловіком. «Ви найкращі

там, а ми найкращі тут. Разом до перемоги!» — часто ми чули від свого бойового товариша.

Чим мені ще запам'яталися зустрічі з бійцями 25-ки, так це тим, що хлопці, передислоковуючись із місця на місце, возили з собою... гусей і курей, підібраних у розбитих селах. У них був навіть бойовий гусак. Хтось із захисників опікується котиками й собачками, а ці — домашньою птицею. Коли ж починались обстріли, жартували: «Нестись перестануть».

Віталій був надто відданий службі й бойовому братству. І загинув як справжній Герой. 30 липня група його товаришів потрапила під ворожий обстріл, внаслідок чого багато бійців отримали поранення. Молодший сержант Дудка, завівши БТР, поїхав за ними, щоб вивезти. На жаль, усіх не зміг забрати. Під час другого рейсу отримав контузію. Мав повне право на ме-

дичну допомогу в умовах стаціонару. Побратими намагалися утримати його від чергової поїздки заради евакуації поранених. Але він навіть слухати цього не хотів. Устиг затягнути останніх «трехсотих» до БТРа, а сам не встиг застрибути до нього — під ногами розірвалася міна. Смерть була майже миттєвою.

Віталій Дудка представлений до нагородження орденом «За мужність» III ступеня.

У загиблого лишилися двоє маленьких дітей — 6-річний Марк і 4-річна Ліза, яких він дуже любив і допомагав, чим міг, а також сестра і батьки. Усі, хто знав його особисто, відгукуються про нього як про надзвичайно добру й порядну людину.

*P.S. Підписати петицію про присвоєння Віталію Дудці звання Героя України посмертно можна за посиланням: <https://petition.kmu.gov.ua/petitions/5275>.*

■ ВИСТАВКИ

## Весільна краса

У Каневі звучала «Мелодія українського воскового віночка»

Людмила НІКІТЕНКО  
Черкаська область

У Канівському музеї народного декоративного мистецтва відкрилася перша персональна виставка «Мелодія українського воскового віночка» тамтешньої майстрині Нелі Прошак.

На виставці представлено її роботи — це 12 віночків та три бутоньєрки.

Як наголошують організатори виставки, ніжні, вишукані воскові віночки, які одягали наші бабусі й прабабусі на весілля, сьогодні знову повертаються у вжиток. Тож відвідувачам виставки було цікаво побачити ці вироби і дізнатися про історію їх створення.

Також у рамках відкриття виставки майстриня провела для всіх охочих майстер-клас, а на згадку про цей захід відбулася ще й фотосесія у віночках.

«Я й забув, що такі віночки існують, але завдяки Нелі Прошак згадав, що в дитинстві часто бачив на весіллях у селі такі речі. Вони мені були такі класні. Ще їх використовували як прикраси для діток на весіллі», — каже канівча-

нин Андрій Борзняниця.

Виготовляти віночки Нелі Прошак, яка працює заступником директора з виховної роботи Ліпльавського ліцею на Канівщині, почала не так давно, у 2021 році.

«Перший віночок дався непросто, 5 днів працювала, але зараз іде на цю роботу 1-2 дні», — розповідає «Україні молодій» сама майстриня. Вона говорить, що на виставці у Музеї народного декоративного мистецтва було представлено суботні та недільні весільні віночки.

«Такі віночки у наших краях наречені одягали на весілля до 80-х років минулого століття. Суботній віночок і в нареченої, і в дружки був різнокольоровий, а недільний у нареченої — тільки білий. У моїй виставці представлено два суботні й один недільний. Це щоб показати різницю», — пояснює пані Нелі. Вона каже, що хотіла представити й двоярусні віночки, тож на виставці є й вони — жовтий, білий та рожевий.

Свої виставки канівська майстриня думає проводити й надалі, аби люди бачили таку красу, як старовинні весільні



На відкритті виставки канівська майстриня Нелі Прошак та її учениця Поліна Кисляк. Фото з ФБ-сторінки Нелі Прошак.

віночки, на власні очі.

«У планах — розпочати виготовляти репліки віночків Канівщини. Вже маю один такий, оригінальний різнокольоровий шапкоподібний віночок із села Бобриця», — веде далі Нелі Прошак. І уточнює, що навіть у канівських селах весільні віночки різнилися. Тож буде цікаво їх відтворити. А ще, наголошує, мріє виготовляти віночки з інших регіонів Черкащини та Київщини.

Майстриня зізнається, що науку ви-



готовлення воскового весільного вінка опанувала самотужки, ніхто її цього не навчав, на допомогу був лише інтернет.

«Моя мета одна — відтворення традицій нашого народу», — підсумовує майстриня Нелі Прошак.

Виставка Нелі Прошак триватиме у Каневі протягом місяця. Тож якщо ви будете у цьому місті, зайдіть до Музею народного декоративного мистецтва, щоб побачити «Мелодію українського воскового віночка». ■



Юрко НИВА

Фестиваль у фестивалі «КіноБукет» провів три насичені кінодні, запропонувавши публіці традиційно велику, різноманітну та змістовну програму на фестивалі високого мистецтва Bouquet Kyiv Stage.

Особливо емоційною кіноподією на території «Софії Київської», де відбувся фестиваль у ці спекотні серпневі дні, стала прем'єра трьох нових короткометражних документальних кіноновел проекту «Культура vs війна». Про Тараса Компаніченка — очільника гурту «Хорей Козацька», відомого кобзаря, що з перших днів широкомасштабного вторгнення РФ вступив до лав ЗСУ. Про Сергія Жадана — поета, письменника, музиканта та волонтера, який з 2014 року допомагає армії та влаштовує виступи для підтримки військових і медиків. Ще про Костянтина і Владу Ліберових — фотографів, які документують на передовій страшні події війни та доносять цю правду через впливові міжнародні медіа до всього світу. Покази зібрали аншлаг і вдумливі, глибокі відгуки.

Відома скрипалька, очільниця Національного ансамблю солістів «Київська камерата» і постійна учасниця Bouquet Kyiv Stage Богдана Півненко каже: «Неможливо втримати сльози. Ці кадри вражають. Усвідомлення масштабу трагедії і жаху, того, що відбувається, й одночасно — які прекрасні в нас люди і як можна і треба любити свою країну. Вклоняюсь перед героями цих фільмів! До сліз!».

Режисер Андрій Дончик констатує: «Після перегляду фільмів хочеться говорити не про кінематографічні враження, хоча і вони дуже потужні, а прогадати слова одного з героїв новел: «Культура — це зброя, і цю зброю, на відміну від військової, нам не треба ні в кого просити! Вона в нас є, і дуже потужна! А значить, ми переможемо!».

Докторка філософських наук, професорка кафедри української філософії та культури Наталія Кривда розповідає: «Ці фільми пронизують до кісток, до самого серця, ти навіть не можеш уявити, що всередині тебе є такі гли-

Лариса САЛІМОНОВИЧ  
Харків

Герої творів «Шельменко-денщик» та «Сватання на Гончарівці» й понині сміються зі сцени багатьох вітчизняних театрів, оскільки увійшли до золотого фонду української класики і не втратили своєї актуальності. Загалом персональний внесок Григорія Квітки-Основ'яненка у розвиток української літератури гідно оцінено вже давно. Але не всі знають про те, що письменник був ще й активним громадським діячем, без участі якого в Харкові міг і не створитися самобутній культурний простір. Ба більше, народившись у харківській слободі Основа, він ніколи не виїжджав зі свого міста надовго, хоча дружина тривалий час намагалася переманити його до столичного Пітера.

Найперша згадка про Квітку пов'язана зі справжньою містикією. Через діатез у п'ятирічному віці хлопчик раптово осліп. Заможна дворянська родина кинулася рятувати спадкоємця руками відомих лікарів, але все намарно. І тоді хтось порадив матері звозити малюка до Курязького монастиря, де зберігалася найбільша харківська святиня — ікона Озерянської Божої Матері. Кажуть, малюк побачив світло, що йшло від образу, і прозрів. Аби віддячити за чудодійне зцілення, Григорій у молодому віці, за порадою Григорія Сковороди, провів кілька місяців в обителі послушником, а потім усе життя допомагав ченцям фінансово.

Активною громадською діяльністю

ТАКЕ КІНО

## Виграти у війні культур

Документальний фільм про Сергія Жадана у вересні зможе подивитися кожен



Презентація документальних фільмів проекту «Культура vs війна». Фото надане організаторами.

бини горя, співчуття, гордості за своїх. Майстерність найвищого ґатунку — коли не бачиш цієї майстерності, коли тобі здається, що це ти все відчув пережив і розказав. Рефлексія, яка відбувається після такого кіна, дорівнює катарсису. Я плакала, як і переважна частина глядачів. І я думаю, що показуватимуть ці фільми своїм студентам на лекції як обов'язкові. Чіткість і стрункість художнього висловлювання, дуже потужні меседжі, ідеї. Інколи це дуже красиво і дуже страшно, але це завжди про нас, нашу боротьбу, наші страждання, нашу міцність. Це велике документальне кіно».

Режисер проекту — Кадім Тарасов. Три фільми «Культура vs війна», показані на «КіноБукеті», як і попередні, можна дивитися на офіційному ютуб-каналі виробника Асоціації «Дивись українське!». Найближча кіноновела, про Сергія Жадана, в загальному доступі з'явиться вже на початку вересня.

Крім кінопоказів, у межах проекту «Культура vs війна» на фестивалі було запропоновано дві фотоекспозиції. Так, вечір першого дня був присвячений відкриттю двох фотовиставок героїв проекту «Культура vs війна». У «Софійському саду» та «Будинку

Митрополита» представили фотороботи кінооператора Сергія Михальчука, який наразі служить у лавах ЗСУ, та військових фотографів-документалістів Костянтина та Влади Ліберових, які з перших днів повномасштабного вторгнення РФ працюють на найгарячіших позиціях фронту. Сергій Михальчук на відкриття фотовиставки власних робіт прибув просто з військової частини. Дві фотоекспозиції героїв проекту «Культура vs війна» триватимуть і після закінчення фестивалю — до 10 вересня.

Співзасновник фестивалю Bouquet Kyiv Stage, меценат Євген Уткін зазначив: «У цій війні для нас важливо не просто відвоювати наші території, не тільки зруйнувати імперію зла, а й, фіксуючи всі ці моменти трагедії людства, зробити так, щоб це ніколи не повторилося. Про це «КіноБукет-2023».

Бізнесмен та натхненник багатьох соціальних та творчих проєктів Андрій Булах каже: «Війна, яку ми всі переживаємо сьогодні, — це війна культур, війна світоглядів і цінностей. Тому і зброя в цій війні не тільки військова. Для нашої Перемоги нам необхідно розвивати культуру, поширювати важливі для нас смисли і цінності».

ДАТИ

## Перший класик прози

Григорій Квітка-Основ'яненко все життя прожив у рідному місті

Письменник почав займатися у 1812 році. З його ініціативи у Харкові запрацював приватний театр, де він був і режисером, і директором, і істориком. Цього ж року Квітка організує благодійне товариство і бере участь у відкритті інституту шляхетних дівочих, на утримання якого сам пожертвував багато коштів. Заснований ним заклад відіграв чималу роль і в його особистому житті, оскільки саме тут зустрів майбутню дружину — Анну Вульф. Дівчину направили до Харкова з Петербурга на посаду класної дами. Вона мріяла повернутися до свого рідного міста, але, закохавшись у члена інститутської ради, старшого за неї на 22 роки, розділила з ним його долю.

Як свідчать історики, Анна була першим і дуже суворим критиком творів свого чоловіка, а також радо підтримувала його громадську діяльність. У їхньому гостинному маєтку часто бували Євген Гребінка, Олександр Афанасьєв-Чужбинський, Михайло Щепкін, Петро Григор'єв, Петро Гулак-Артемовський, Амвросій Меліньський, Микола Костомаров, Ізмаїл Срезневський, Олек-

сандр Корсун. Листувався митець і з Тарасом Шевченком.

Починаючи з 1816 року, Григорій Федорович бере участь у заснуванні перших українських громадсько-літературних журналів «Харьковский Демокрит» і «Украинский вестник», у яких друкує свої літературні спроби. Тоді ж зайняв посаду предводителя дворян Харківського повіту, яка дозволила йому зробити чимало для освіти і культури на Харківщині й надала щедрий матеріал для подальшої літературної діяльності.

У 1833 році в Харкові завдяки Григорію Квітці відкрито губернську бібліотеку. Загалом він був прихильником ідеї вдосконалення суспільства шляхом реформ та впливу на нього засобами літературного і театрального мистецтва. Виступав з пропагандою народної теми в літературі, був переконаний у позастановій цінності особистості.

У червні 1843 року 64-річний Квітка захворів на запалення легень і помер 8 (20) серпня у своєму маєтку на Основі, в якому провів майже все своє життя. Відспівували

ПОЕЗІЯ

## Із циклу «Свобода — моя група крові»

Андрій ДЕМИДЕНКО,  
народний поет України

ПОЕТ І СВОБОДА

Ну що про нього не тринділи...  
Віками йшли на його лов.  
Але поет — він мегасоло!  
І світ поета не зборов.

Тож дмуть в його вітрила  
Весносили!  
Бо без поета світ —  
Не здійснена любов.  
Бо, мов  
Зерно в ріллі,  
В нім проростає Слово.  
І не вбити поета  
Ні холодним булатом,  
Ні свинцевим дуплетом,  
Ані з арбалета  
Не спинити стріли.

Бо поет — веснокрил!  
Бо поет — весновир!  
Бо поет — веснояр  
В тисяч літ  
На чолі!

Бо який ти поет,  
Коли меч  
У чохлі.

ЛЮБИ ДО ЗАБУТТЯ!

Люби до забуття  
Світання й зорепад.  
Біжить, біжить життя  
Крізь гомін естакад.

Не прийде вороття  
До нас, як в зелен-сад.  
Люби до забуття,  
Що не вернуть назад.

А спомини життя,  
Мов хроніка в кіно.  
Люби до забуття,  
Допоки нам дано.

І перше почуття  
У спомини візьми.  
Люби до забуття —  
Тоді щасливі ми.

І дзвоном своїх справ,  
І голосом молитв,  
Щоб світові сказав,  
Що є ти на землі.

В гармонії буття,  
О, мудрість перейми.  
Мелодію життя  
Ми пишемо самі.

Я ЙДУ В ПОЛІТ З ЕКЗЮПЕРІ

Вже інший час  
у стременах.  
І ходять інші імена.  
А я казок гортаю  
сторінки,  
Адже в житті —  
все навпаки...

Новітніх сонмища турбот.  
Кому ти треба, Дон Кіхот?  
Але без тебе —  
мир другий.  
О Дон Кіхот! О лицар мій.

Та доки зрю світ зорі —  
В мені живе Екзюпері!  
Мене зове Екзюпері!  
Я йду в політ з Екзюпері!

\* \* \*

— О, мудрий гноме,  
скажи ти:

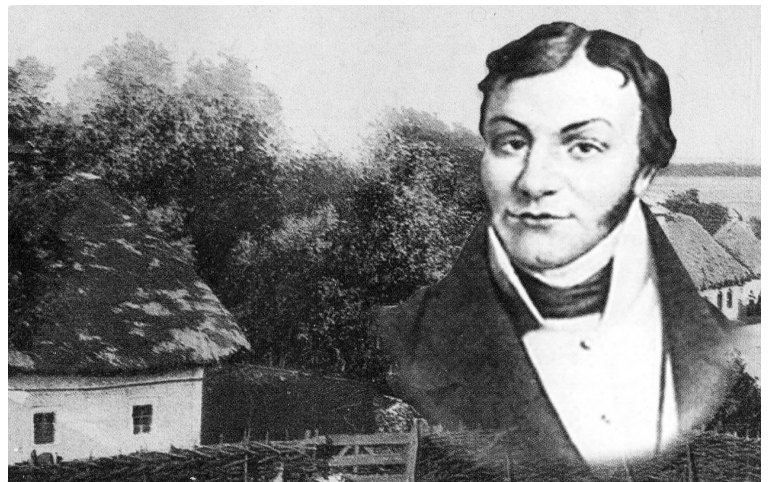
Що найдорожче  
всього людям?  
Найдорожче у житті —  
Там, де ждуть,  
де ждуть і люблять.

КАЛИНОВІ ГРОНА

Закурликав обрій  
В тиші світанкової.  
А мені не журно,  
А в мені розмай.  
Засвітилися грона,  
Грона калинові —  
Запалили серце,  
Запалили гай.

Дощ їх не погасить.  
Вітер не остудить.  
Кличе всіх у гості  
Калиновий рай.  
Калинові грона  
Засвітилися людям.  
Запалили осін  
Аж за небокрай.

Червона калина.  
Як ти сердцю рідна!  
Пісня журавлина  
Над тобою знов.  
Червона калина,  
Як моя Вкраїна.  
Червона калина —  
Як сама любов!



Григорій Квітка-Основ'яненко.  
Ілюстрація з сайту svitliteraturu.com.

його у Благовіщенському соборі. Провести в останню путь письменника зібралось майже все місто. Поховали його на Холодногірському цвинтарі, але в 1930-х роках більшовики знесли старовинне кладовище, збудувавши там стадіон «Трудові резерви». Надгробок

знаменитого харківця перенесли спочатку до Покровського монастиря, а потім на територію 2-го міського цвинтаря. Але чий насправді прах там покоїться зараз, дізнатися вже ніхто не зможе. Дружина Анна пережила чоловіка на 9 років. ■

## ■ БОКС

## Чисте мистецтво

Отримавши від потужного британця заборонений удар нижче пояса, Олександр Усик знайшов сили для захисту своїх чемпіонських поясів

Григорій ХАТА

Поєдинок проти Данієля Дюбуа привів Олександра Усика до польського Вроцлава. Міста, в якому, за останніми статистичними розрахунками, третину населення становлять українці. Для домашнього бою, в якому український чемпіон-суперважковаговик захищав пояси WBA, WBO, IBF, промоутерська компанія «K2» не випадково обрала саме столицю Сілезії. У 2011 році тут Віталій Кличко успішно провів свій бій проти польського боксера Томаша Адамека. А вже незабаром, 9 вересня, на Миському стадіоні у Вроцлаві очікується глядацький аншлаг на поєдинку євровідбору між збірними України та Англії.

Потужну підтримку в бою проти Дюбуа отримав і Олександр Усик. У комфортній для себе домашній атмосфері він здобув свою 21-шу перемогу на професіональному ринзі й 5-ту — в суперважкому дивізіоні. У бою з чемпіоном світу молодший на 11 років Дюбуа протримався до дев'ятого раунду, перед тим двічі побувавши в нокауті.

Так само на поміст рингу падав і Усик. У п'ятому раунді він отримав удар у живіт, який на тривалий час вивів його з ладу. На думку британського боксера, це був нокаут. Натомість рефері бою розцінив цей підступний аперкот як заборонений, тобто удар, що прийшовся нижче пояса, і, не відкриваючи рахунок, дозволив Олександру повністю оговтатися від болюсного недозволеного прийому.

Британець на прізвисько Динаміт після бою емоційно протестував. «Якби це було в Англії, все було б зовсім інакше. Я не думаю, що це був удар нижче за пояс. Вважаю, що точно влучив у ціль і в мене відібрали перемогу. Обставини мають велике значення — домашня територія, домашня перевага. Після паузи я втра-



Сумнівний за легітимністю удар Дюбуа став ключовим моментом у його програному протистоянні з Олександром Усиком.  
Фото з сайту sport24.ua.

тив імпульс і був просто спустошений», — пояснив Дюбуа.

За словами британського боксера, удар у живіт — це була його домашня заготовка, над якою він працював упродовж багатьох місяців у спортзалі. «Це був наш момент, я спіймав опонента в межах правил», — заявив Даніель.

Утім у команди Усика своє бачення ситуації, причому діаметрально протилежне. На пресконференції Олександр на власному прикладі продемонстрував журналістам різницю між ударом у пояс та нижче пояса. Промоутер Усика Олександр Красюк продемонстрував фото, де видно, що рукавичка Дюбуа поцілила нижче дозволеної межі.

Свій коментар щодо скандального інциденту зробив і Френк Уоррен — промоутер володаря чемпіонського пояса WBC Тайсона Ф'юрі, запропонувавши впровадити в боксерське життя систему VAR. «Якби у рефері була можливість переглянути відеоповтор, усе б вирішилося значно швидше».

Водночас Усик каже, що, якби суддя розпочав відлік, він би піднявся на ноги. «Було

б важко відновитися, але я б це зробив. Утім перемогти за допомогою брудних прийомів не можна», — наголосив український боксер.

Дюбуа ж повторює, що все було чисто, у нього відібрали перемогу і він прагне справедливості, тобто реваншу. Однак менеджер Усика Егіс Клімас зауважує, що наступним суперником Олександра буде не Дюбуа: «Обов'язковим претендентом є хорват Філіп Хргович, але якщо ми хочемо провести об'єднавчий бій із Ф'юрі, то ми підемо на об'єднання».

«Усі хочуть реваншу після поразки, але за всієї поваги до Данієля, якого ми поважаємо як гостя і суперника, важко, знаєте, висловити повагу за те, як він з командою вели бій, за те, як вони хотіли здобути перемогу. Іноді таке трапляється, коли ти завдаєш комусь забороненого удару. Так, це нормально, але коли ти робиш це навмисно, це означає, що в тебе є якийсь брудний план, а бокс — це чисте мистецтво. Це чистий спорт, і він має залишатися таким. Тому хлопець повинен заслужити свій реванш», — сказав Красюк. ■

## ■ ФУТБОЛ

## Питання для вирішення

Поки суперники зайняті організаційними та ігровими проблемами, в лідери чемпіонату вийшов «Шахтар»

Григорій ХАТА

Занурившись із головою в єврокубкові баталії на початку сезону, вітчизняні флагмани дозволили вийти з тіні середнякам українського футболу. І нехай перебування цих колективів в авангардній групі нині навряд чи варто асоціювати з їхніми чемпіонськими амбіціями, сам факт їхнього виходу на лідерські позиції вже сприймається як великий успіх.

Чотири тури в лідерах чемпіонату країни пробув «Рух». Малоприємно та не дуже прийнятною у львівській команді назвали пропозицію «Дніпра-1» перенести їхній поєдинок п'ятого туру ЧУ. Втім проти нової норми Регламенту УПЛ нічого не вдієш. У дніпрян буде більше можливостей підготуватися до матчу-відповіді плей-оф кваліфікації Ліги конференцій проти словацького «Спартак» (перший поєдинок завершився з рахунком 1:1), а рухівці змушені будуть змиритися з втратою чільної позиції в національній першості.

Дуже хотілося приміряти на себе майку лідера футболістам «Чорноморця». Виграли б одесити матч у «Ворскли» — і саме вони за підсумками п'ятого туру очолили б турнірну таблицю прем'єр-ліги. Наставник «моряків» Роман Григорчук саме так і мотивував своїх підопічних. Однак підопічні Віктора Скрипника у рідних стінах виявилися сильніші за гостей — 2:1.

«У цьому поєдинку наша команда здійснила низку помилок, через які ми не змогли досягти перемоги. Однак є й інший момент, про який мушу сказати. Настав час розібратися, що у нас відбувається із суддівством. Я кажу це так прямо і просто тому, що наболіло! Ми граємо у футбол для того, щоб подарувати радість нашим уболівальникам, особливо

## ■ ТАБЛО

**Чемпіонат України. Прем'єр-ліга. 5-й тур. ЛНЗ — «Металіст-1925» — 0:1, «Олександрія» — «Полісся» — 0:3, «Минай» — «Зоря» — 1:1, «Колос» — «Шахтар» — 0:2, «Ворскла» — «Чорноморець» — 2:1, «Оболонь» — «Кривбас» — 0:0.**

**Лідери:** «Шахтар» — 11, «Рух» — 10 (4 матчі), «Полісся», «Чорноморець» — 9, «Кривбас», «Колос» — 8. \* \* \* \*

**Ліга Європи. Кваліфікація. Плей-оф. Перший матч.** «Славія» (Чехія) — «Зоря» — 2:0.  
**Ліга конференцій. Кваліфікація. Плей-оф. Перші матчі.** «Динамо» — «Бешикташ» (Туреччина) — 2:3, «Спартак» (Словаччина) — «Дніпро-1» — 1:1.

тим, хто зараз на фронті. І коли хтось заважає нам це зробити, ми повинні розібратися. Я заклякано поговорити на цю тему. Проаналізувати, зібрати докупи все, що сталося за ці п'ять турів, і зрозуміти. Усе. Зрозуміти, що відбувається», — заявив Роман Григорчук.

Тим часом у трійку лідерів піднялося «Полісся». Абсолютний дебютант елітного дивізіону від самого початку турніру має амбітний і потужний вигляд. Запросивши на тренерський місток талановитого наставника Юрія Калитвинцева, житомиряни грають у змістовний та атакуючий футбол. Із воротарем Денисом Бойком, захисником Артемом Шабановим, форвардом Пилипом Будківським «Полісся», без сумніву, вже зараз готове на рівних змагатися з кожним серйозним опонентом. До слова, у своїй заявці на сезон житомирський клуб має і «джокера» — боксера Олександра Усика, котрий підписав із клубом річну угоду про футбольну співпрацю. ■

## ■ КРЕАТИВ

## Музика й арт для пластунів

У Бучі шевченківський лауреат Максим Бережнюк провів концерт-практикум для дітей

Стас НЕВМЕРЖИЦЬКИЙ

Щоб у період повномасштабної війни діти почувалися впевненіше, було задумано запровадити на Київщині, яка зазнала тимчасового вторгнення російських військ у лютому-березні 2022 року, проєкт «Буча: Арт-Майстерня для пластунів». На базі Пластового вишкільного центру у пристойному місті команди Національного будинку музики організувала і провела першу таку різнопланову подію.

Разом з друзями і батьками діти прослухали цікавий лек-

торій «Історія українського прапора», який провела відома співачка Анжеліка Рудницька. Потім проявили свою креативність на творчій «майстерці». Пластуни також стали учасниками захопливого музичного концерту-практикуму. Музиканти Максим Бережнюк — лауреат Шевченківської премії та Денис Сагіров спочатку розповіли про традиційні українські інструменти. Максим Бережнюк — музикант-віртуоз, виконавець на традиційних духових інструментах, учасник гурту стародавньої музики «Хорей Козацька».

Денис Сагіров — співак, бандурист, артист ансамблю пісні і танцю Збройних сил України.

А потім Liatoshynskyi Sapella від керівництвом диригента Богдана Пліша, головного хормейстера Національної опери України імені Тараса Шевченка, виконала найвідоміші твори української класики та високої естради.

«Арт-Майстерня — це креативний простір, де через різні форми ми торкаємося актуальних тем буття українців сьогодні. Серед них — героїчна боротьба наших воїнів, патріотичний дух і віра в перемогу, куль-



Діти в Бучі наснажуються мистецтвом.  
Фото надане організаторами.

тура волонтерства, повага до власної історії та культури, охорона та відновлення довкілля, надання допомоги та прояв гуманності», — прокоментувала кураторка проєкту Ганна Пліш,

дитяча психологиня.

Наступні події в рамках проєкту «Буча: Арт-Майстерня для пластунів» відбудуться у вересні та жовтні: до Дня міста та Всесвітнього дня тварин. ■



**Ярослава Магучіх**  
українська легкоатлетка**«Перед кожним своїм стрибком у фіналі казала собі, що маю виграти «золото». Тільки «золото». За всю мою команду, яка вірить у мене, за мою родину, для своєї країни та всього українського народу, який досі бореться за мир в Україні та за нашу незалежність».**

Олексій ПАВЛИШ

ЛЕГКА АТЛЕТИКА

# Королева висоти

Українські легкоатлети здобули дві медалі на світовому чемпіонаті в Угорщині

Після безмедалного старту від української збірної легкоатлетів на ЧС-2023 у фінальні дні форуму в Будапешті нагород чекали від наших стрибунів. І вони сповна виправдали очікування!

Спочатку за провал у стрибках у довжину реабілітувалась Марина Бех-Романчук, котра виграла «срібло» у потрійному стрибку. Цього разу українка з першої ж спроби у фіналі показала високий результат — 15 м, який і забезпечив їй медаль. Ба більше, цей показник лишився переможним до останньої спроби, аж поки колумбійка Юлімар Рохас, чинна олімпійська чемпіонка та володарка світового рекорду, не стрибнула 15,08 м. Таким чином, Юлімар знову перша, а Марина тепер має дві срібні нагороди ЧС в обох видах.

«Я могла стрибати і далі 15 метрів. Можна було більше, я готова на більше, і я це відчувала. Десь із якихось певних причин трошечки воно не склалося, не вдалося реалізувати цей результат у п'ятій-шостій спробі. Але я дякую Богу за те, що я маю, для мене це дуже дорожча медаль, я дуже-дуже складний шлях до неї пройшла», — не приховувала емоцій Бех-Романчук.

При цьому вона розповіла, що не мала сумнівів у тому, що колумбійка стрибне на «золото» в останній спробі, хоча й обіцяє нав'язати їй боротьбу в майбутньому. «Я знала, що Юлімар стрибне. Це мало би просто на мене відро удачі вилитися, щоб в останній спробі вона зробила заступ чи ще щось. Але, скажімо, можна було б боротися. Я могла в останній спробі все-таки поліпшити свій результат, але в мене настільки було бажання багато, що я просто перечавила цю спробу і все. Нічого, будемо далі працювати», — резюмувала Марина.

А вишенькою на торті став фінал жіночих стрибків у висоту, де одразу дві українки — Ярослава Магучіх та Ірина Геращенко — боролись за п'єдестал (Юлія Чумаченко та Юлія Левченко припинили боротьбу за підсумками кваліфікації). Виграти медаль вдалося лише Ярославі — вона вперше здобула «золото» літнього ЧС! Для України це перша золота нагорода літніх світових форумів з 2013 року. На шляху до тріумфу бронзова призерка Токіо-2020 підкорила й олімпійський норматив — 1,97 м, а переможним став результат 2,01 м.

Уже в статусі чемпіонки Магучіх намагалась покращити свій особистий рекорд (2,07 м) із прицілом на рекорд світовий (2,10 м), але цього разу оновити рекорди не вдалося.

«Я дуже щаслива. Звісно, я їхала на цей чемпіонат по золоту медаль, тому що це моя третя світова першість. Це мотивує працювати далі, щоб покращити результати. І взагалі, щоб у нас було більше нагород на чемпіонатах світу, чемпіонатах Європи. Дуже хочеться це бачити. І я думаю, що ми це обов'язково ще побачимо», — поділилась емоціями Магучіх.

При цьому Ярослава не приховує, що має на меті побити свій рекорд і, за її словами, має для цього і моральні, і фізичні сили.

«Сили емоційні і фізичні стрибати 2,10 м у мене є. Минулоріч я пробувала 2,10 м у Брюсселі. Звичайно, дуже хочеться встановити новий рекорд України і новий рекорд світу. Ми йдемо, це ціль. Я думаю, для кожного спортсмена цінні як медалі зі змагань, так і світові рекорди», — поділилась наступними завданнями новоспечена чемпіонка.

А от Ірині Геращенко, яка на Олімпіаді-2020 та ЧС-2022 була четвертою, знову не вдалось зачепитись за п'єдестал — цього разу вона стала п'ятою з результатом 1,94 м. «Звісно, ми сподівалися на медаль. Немає виправдання, ніяких відмовок у жодному разі. Просто 1,94 метра. Не задоволена собою, це 100%. Із тренувань було видно, що резерви набагато більші, але, на жаль, цього разу так», — засмутилась Ірина.

Переможним для Ярослави у Будапешті став стрибок на висоту 2,01 м.  
Фото з сайту worldathletics.org.

Загалом же завдяки звитягам Бех-Романчук та Магучіх українська збірна провела найуспішніший світовий форум за останні 10 років, фінішувавши 14-ю в медальному заліку. А лідером у медальному заліку традиційно стали Сполучені Штати. ■

На угорському мундіалі Марина Бех-Романчук здобула титул віцечемпіонки світу в потрійному стрибку.  
Фото з сайту uaf.org.ua.Нова королева жіночих стрибків у висоту Магучіх принесла Україні перше за 10 років «золото» ЧС.  
Фото: AP.У колекції Бех-Романчук тепер два планетарні «срібла» — у стрибках у довжину та стрибках потрійним.  
Фото з сайту sport.24tv.ua.



### Адреналіна ШУГАЙ

Відомий у минулому футболіст, а нині успішний тренер Андрій Шевченко не надто любить світити своє особисте життя. Але своїх хлопців іноді з гордістю показує, як ось на цьому фото, яке він опублікував у своєму інстаграмі. Нагадаємо, спортсмен має аж чотири синів — справжня особиста футбольна команда! «Про більше і мрії не можу, дякую за вашу любов. Ви робите кожний мій день особливим», — написав Шева під знімком.

Нагадаємо, один із найбільш завидних женихів України Андрій Шевченко зав'язав із парубкуванням 14 липня 2004 року — в цей день він повів під вінець американську фотомодель Крістен Пазік. Шлюб виявився на диво міцним і щасливим: наступного року подружжя святкуватиме вже порцелянове весілля — 20-річчя спільного життя. Один за одним з'явилися й діти. Первістка Крістен народила вже за кілька місяців після одруження: старший Джордан побачив світ 29 жовтня 2004 року. Як неважко підрахувати, хлопцю незабаром виповниться вже 19 років. А за два роки, в листопаді 2006-го, на світ з'явився другий син — Кристіан.

Наступного поповнення в родині Шевченків довелося чекати шість років. У жовтні 2012 року, коли Андрій уже завершив професійну кар'єру, він став багатодітним батьком — Крістен Пазік народила сина Олександра. А в квітні 2016 року на світ з'явився і наймолодший хлопчик, якому дали подвійне ім'я Райдер-Габріель.

Відомо, що старший із синів уже готується покинути батьківське гніздо. В особистому акаунті мама хлопця Крістен Пазік опублікувала фото, показавши, як проводжала Джордана на навчання в університет у США. «Скучаю за тобою дуже сильно», — написала вона під публікацією. Як стало відомо, Джордан Шевченко навчатиметься в Єльському університеті в Нью-Хейвені, штат Коннектикут. Це приватний дослідницький університет із давньою історією. Він входить до знаменитої «Ліги плюща» — спітвариста найпрестижніших приватних американських вишів. Навчання в університеті надзвичайно дороге

### КВІТИ ЖИТТЯ

## Андрій і його команда

Шевченко показав своїх синів



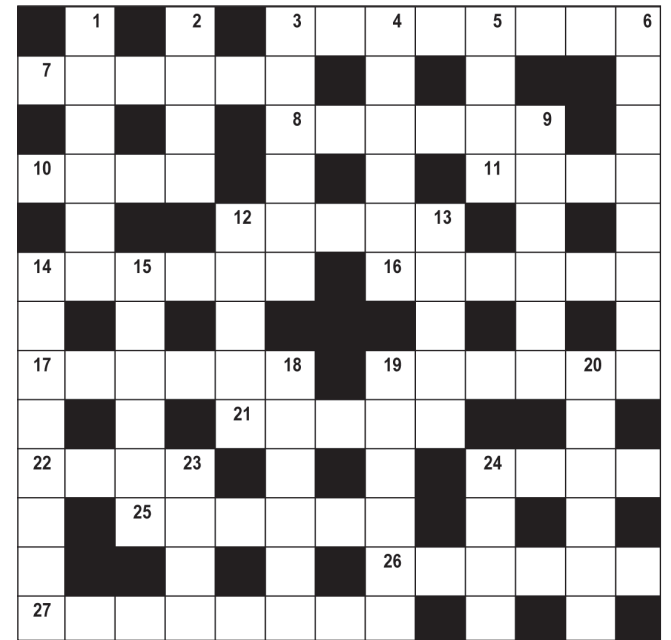
Андрій Шевченко з синами.

— один рік може коштувати десятків тисяч доларів США.

Нагадаємо, що Андрій Шевченко з родиною вже 15 років живе в Лондоні. Цікаво, що наразі тільки другий син Шева, шістнадцятирічний Кристіан, займається футболом професійно — відвідує академію лондонського «Челсі». Але поганяти м'яч разом із батьком не проти всі четверо.

Попри те, що Андрій живе за кордоном, він буває в Україні — обов'язок кличе. З початком широкомасштабного вторгнення він

активно допомагає своїй Батьківщині та ЗСУ. За цей час він перевіз на допомогу армії велику суму, розмір якої не розголошується. А потім став першим послом президентської ініціативи United 24. «Я з перших днів війни визначив свою позицію. Для мене було важливо знати, як я можу допомогти країні», — розповідав Андрій в одному з інтерв'ю. Нині допомога України забирає весь вільний час Шевченка, через це він не поспішає повернутися до тренерської діяльності. ■



### КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №35

**По горизонталі:** 3. Поліцейський і детектив у Техасі, який розслідує злочини — від убивств до політичної корупції. 7. Популярний український тост. 8. Запіканка з сиру, м'яса, крупи тощо з додаванням яєць, молока, прянощів, поширена в Англії. 10. Алотропічна видозміна кисню, що виникає у повітрі під час грози. 11. Ряд лож, галерей у театрі, розміщених одна над одною. 12. Представник народу, що становить основне населення Камбоджі. 14. Звукоряд із восьми послідовних звуків. 16. Африканська країна. 17. Певна точка зору на предмет. 19. Спеціальний поточний рахунок для оформлення позики на умовах сплати її в будь-який момент на вимогу однієї зі сторін. 21. Подріблена шкірка лимона чи апельсина. 22. Швидкий біг коня. 24. «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає...» (Ліна Костенко). 25. Волосся, що в'ється. 26. Розпорядник на весіллі. 27. Японська складова абетка, яка використовується переважно для запису запозичених назв чи слів іноземного походження.

**По вертикалі:** 1. Митрополит Української греко-католицької церкви, президент Українського католицького університету. 2. «У цьому полі, синьому, як... де тільки ти і ні душі навколо, уздрів і скляк: блукало в тому полі сто тіней. В полі, синьому, як...» (Василь Стус). 3. Велика жаба. 4. Співак, який володіє технікою

«альпійського співу». 5. «Обізвалась жовта..., гарбузова господиня». (Олена Пчілка). 6. Роздоріжжя, перехрестя. 9. В Латинській Америці — іноземець, виходець з іншої країни, який спілкується англійською. 12. Безбарвний мінерал, двоокис кремнію. 13. Період в історії України між смертю Богдана Хмельницького та початком гетьманства Івана Мазепи. 14. Член репресивної гвардії, створеної Іваном Грозним для боротьби з «неугодними». 15. Місто на Запоріжжі. 18. Лідер рок-гурту «Кому Вниз». 19. Замкнена траєкторія польоту одного космічного об'єкта довкола іншого. 20. Присадибна ділянка землі з сінокосом, городом та плодовим садом або іншими деревами. 23. Один із євангелістів. 24. «Добре, ..., що ти зараня спати лягла, а то б ти Бога прокляла за мій талант». (Тарас Шевченко). ■

### Кросворд №34 від 23 серпня



Наш партнер — Європейський фонд за демократію.

### ПРИКОЛИ

— Яке нещастя! Моя теща розбилася на машині!  
— І скільки їй було років?  
— Та ще й двох не минуло, відколи купив!

\*\*\*

— Де ти тинялося, бидло?! Четверта ранку вже!  
— Адольф Гітлер.  
— Що? Що ти мелеш, ідіоте?  
— Адольф Гітлер.  
— Ти що, п'яний?! Я тебе запитую, де тебе носило всю ніч??!

— Адольф Гітлер!  
— Ти чуєш, що я тебе запитую, йолопе?!  
— Адольф Гітлер!!  
— Ти знущаєшся з мене?! До чого тут Гітлер?!  
— Гітлер був, Гітлер є, Гітлер назавжди!  
— До ручки вже допився... Я лягаю спати. Завтра поговоримо.  
— Ггг, прокотило...  
— Що?!  
— Адольф Гітлер!

### ПОГОДА

31 серпня — 1 вересня за прогнозами синоптиків

**Київ:** хмарно, місцями опади. Вітер південно-східний, 0,5-2,0 м/сек. Температура вночі +21...+22, удень +28...+29. Післязавтра вночі +19...+20, удень +26...+27.

**Миргород:** хмарно, місцями опади. Уночі +17...+18, удень +28...+29.

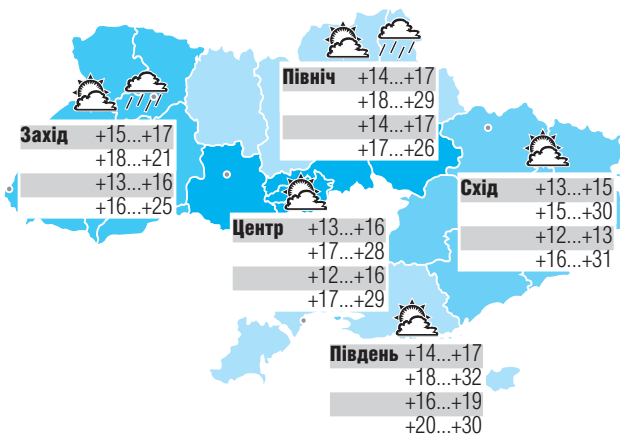
**Вінниця:** хмарно, місцями опади, грози. Уночі +16...+17, удень +26...+28.

**Одеса:** місцями опади. Уночі +22...+23, удень +26...+28.

**Курорти Карпат:** дощ, місцями сильний, грози.

**Трускавець:** уночі +15...+16, удень +20...+21.

**Моршин:** уночі +16...+17, удень +21...+22.



Передплатні індекси: 60970, 1555

Наша адреса: 03047, Київ, пр. Перемоги, 50

Телефон редакції:

+38 091 625 66 32

Електронна пошта редакції:

ukr.moloda@ukr.net

Рекламне бюро:

reklama-umoloda@ukr.net

Відділ реалізації:

454-84-41

sale\_umoloda@ukr.net

«УМ» в інтернеті: <http://www.umoloda.kyiv.ua>

Відділи:

економіки — wagmer@ukr.net

культури, історії, суспільних проблем —

vsamchenko@i.ua

## Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко

Засновник і видавець —

ПП «Україна молода»

Свідоцтво про реєстрацію:

КВ №3386 від 29.08.98

© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються

Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.

Комерційні публікації виходять під рубриками:

«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа»,

«Фінансова експертиза», «Здоровенки були», «Це — працює!»,

«Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми»,

«Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння»,

«Вітаємо», «Любов і шана».

Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується

у видавництвах:

«Преса України» — у Києві

Зам. 3009035

«Видавничий дім

«Високий Замок» — у Львові

Зам. блок № 155

Верстка та виготовлення

фотоформ —

комп'ютерний центр

редакції «УМ»,

Газета виходить

щосереди

Тираж 86734